

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Pedagogická fakulta – katedra výtvarné výchovy

**FOTOGRAFIE JAKO SVÉBYTNÝ OBRAZOVÝ PROSTŘEDEK A
JEHO APLIKACE DO VÝUKY VÝTVARNÉ VÝCHOVY
V MATEŘSKÉ ŠKOLE**

**Photography as a special visual resource and its application to art
education in kindergarten**

Autorka práce:	Martina Půtová Kandertova 19, 18000 Praha 8
Ročník, studijní obor:	2. ročník N PPP
Měsíc a rok dokončení DP:	listopad 2012
Vedoucí DP:	PhDr. Jan Šmíd, Ph.D.
Konzultanti:	Mgr. Linda Arbanová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Fotografie jako svébytný obrazový prostředek a jeho aplikace do výuky výtvarné výchovy v mateřské škole vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Jana Šmída, Ph.D. V práci jsem použila pouze prameny uvedené v seznamu informačních zdrojů.

Zveřejněné fotografie dětí slouží pouze pro účely diplomové práce. Rodiče dětí byli o využití fotografií informováni.

Praha 03/11/2012

Martina Půtová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování všem, kteří umožnili, aby tato práce mohla vzniknout. Zvláštní poděkování patří za odborné konzultace a rady patří zejména PhDr. Janu Šmídovi, Ph.D. a Mgr. Lindě Arbanové, Ph.D. z Katedry výtvarné výchovy Pedagogické fakulty UK. Dále bych chtěla poděkovat paní Bc. Lence Komárkové, ředitelce Mateřské školy Dubeč, za podporu vzdělávacího projektu, který jsem realizovala v praktické části této diplomové práce.

ANOTACE A KLÍČOVÁ SLOVA

PŮTOVÁ, M. Fotografie jako svébytný obrazový prostředek a její aplikace do výuky výtvarné výchovy v mateřské škole. /Diplomová práce/ Praha 2012 – Universita Karlova, Fakulta výtvarné výchovy, 93 stran. (Přílohy: 41)

Diplomová práce se zabývá vizuální kulturou a digitální fotografií ve výtvarné výchově předškolních dětí. Hlavním záměrem práce je zjistit kompetenci dětí pracovat se specifickým typem obrazu – obrazem fotografickým.

Vzdělávací projekt vychází z teoretických poznatků o digitálních médiích uvedených v první části diplomové práce a z praktických zkušeností nasbíraných během několika let praxe s předškolními dětmi. Projekt nabízí dětem využití digitální fotografie, jako další možnosti výtvarného vyjadřování. Z pozorování a rozhovorů s dětmi vyplynulo, že práce s digitální fotografií je pro děti stejně přínosná, jako jakákoliv jiná výtvarná technika.

KLÍČOVÁ SLOVA

Digitální fotografie, obraz, mateřská škola, výtvarná výchova, výtvarné projekty, výtvarné vnímání

ANNOTATION AND KEYWORDS

The thesis deals with visual culture and digital photography in art education of pre-school children. The main objective is to uncover children's ability to work with a specific type of picture – photographic picture. The educational project is based on theoretical knowledge of digital media provided in the first part of the thesis and on practical experience gained during several years of practice with pre-school children. The project offers children to use digital photographs as another form of art expression. Talking with children and monitoring their reactions have shown that working with digital photographs is equally beneficial to them as any other art technique.

KEYWORDS

Digital photography, image, kindergarten, art education, art projects, creative perception.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 TEORETICKÁ ČÁST	10
1.1 Co je fotografie?	10
1.2 Stručná historie fotografie.....	11
1.2.1 Camera obscura a laterna magica.....	11
1.2.2 Nicéphore Niépce (1765-1833).....	12
1.2.3 Jean Louis Mandé Daguerre (1787-1851).....	13
1.2.4 William Henry Fox Talbot	13
1.2.5 Fotografické procesy.....	14
1.2.6 Klasická fotografie	14
1.2.7 Digitální fotografie.....	15
1.2.8 Digitální fotografické přístroje	16
1.3 Základní fotografické pojmy	18
1.4 Fotografická praxe	21
1.5 Moderní pojetí výtvarné výchovy v mateřské škole	22
1.5.1 Tvořivost.....	22
1.5.2 Činnosti výtvarné výchovy	23
1.5.3 Fotografie ve výtvarné výchově.....	25
1.6 Alternativní vzdělávací program Začít spolu	26
1.6.1 Východiska programu Začít spolu	26
1.6.2 Prostředí třídy a centra aktivit.....	27
1.6.3 Zaostřeno na centrum aktivit Ateliér.....	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 Cíle praktické části.....	30
2.2 Metodika práce	30
2.2.1 Metody práce	31
2.2.2 Charakteristika skupiny dětí	31
2.3 Vzdělávací projekt „Cvak, cvak, v Žábách fotí, kvák!“	32
2.3.1 Charakteristika projektu a jeho vzdělávací cíle	32
2.3.2 Časový rozsah projektu	33
2.3.3 Tematické vzdělávací projekty	33
2.4 Realizace a průběh projektu	34
2.4.1 Začínáme fotit	34
2.4.2 Podzimní hádanky.....	36
2.4.3 Listí padá	37
2.4.4 Červený den	39
2.4.5 Indický tanec.....	41
2.4.6 Co vyjezdí auto	43
2.4.7 Leporelo.....	45
2.4.8 Černobílé krajinky.....	47
2.4.9 Zátíší.....	49
2.4.10 Stínohraní.....	51
2.4.11 Barvy jara	53
2.4.12 Jarní mozaika	54
2.4.13 Já a ty.....	56
2.4.14 Oči, uši, pusa, nos	58
2.4.15 Pro maminku.....	60

2.4.16	Rodina v obrazech.....	62
2.4.17	Light painting.....	64
2.5	Zhodnocení vzdělávacího projektu.....	66
ZÁVĚR.....		69
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY		71
PŘEHLED INTERNETOVÝCH ZDROJŮ		73
KOPIE ZADÁNÍ DP.....		74
SEZNAM FOTOGRAFIÍ V TEXTU DIPLOMOVÉ PRÁCE.....		75
SEZNAM PŘÍLOH / VÝTVARNÝCH REALIZACÍ.....		76

ÚVOD

Tématem diplomové práce je fotografie ve výtvarné výchově v mateřské škole. K tomuto námětu mě vedl kladný vztah k fotografování a k fotografickému obrazu, ale také skutečnost, že během své praxe v několika mateřských školách jsem se nikde nesešla s využitím informačních technologií učitelkami ve vzdělávání dětí. Děti dnešní doby přichází denně do kontaktu s moderními technologiemi. Už od útlého věku hrají různé hry či vzdělávací aktivity prostřednictvím počítače, play stationu nebo Wii. Také digitální fotoaparát je většinou naprosto běžný téměř v každé rodině. Děti jej znají a mnohdy ví (někdy i lépe než učitelky v mateřské škole), jak s fotoaparátem zacházet. Nebylo mi jasné, proč se tyto technologie nevyužívají i v mateřských školách, když jsou pro děti naprosto běžnou součástí jejich života? Své nadšení pro fotografii jsem tedy propojila se svou pedagogickou praxí a vytvořila téměř roční projekt pro skupinu dětí v mateřské škole. Cílem tohoto projektu, který uvádím v praktické části diplomové práce, bylo zjistit, zda jsou děti předškolního věku kompetentní k práci s digitální fotografií. Dětem jsem pořídila dva levné digitální kompaktní fotoaparáty a v průběhu roku jim v rámci výtvarné výchovy nabízela různé fotografické aktivity či činnosti s fotografiemi. Děti díky těmto činnostem získaly nevšední zkušenosti, zážitky a nové možnosti výtvarného vyjádření. Podle mého názoru by proto mělo být fotografování zařazeno mezi běžné výtvarné techniky a využíváno ve stejné míře jako kresba, malba či modelování. Teoretická část diplomové práce se zabývá teorií fotografie, fototechnikou a pojetím výtvarné výchovy v předškolním věku. Snažila jsem se vybírat takové

informace, které by mohly být přínosné, snadno srozumitelné, a tak i využitelné učitelkám mateřských škol.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Co je fotografie?

Úvodní otázka se zdá být téměř nesmyslná. Při jejím položení se ihned každému vybaví obraz na monitoru, starším lidem obraz v papírové podobě vložený ve fotoalbu. Slovník cizích slov Kubišty a Rejmana definuje heslo „fotografie“ jako „obraz získaný chemickým účinkem světla“. (Kubišta, Rejman, 1956) V online slovníku ABZ je u „fotografie“ uvedeno: „Zhotovování trvalých obrazových záznamů pomocí účinků světla na citlivou vrstvu filmu nebo desky; snímek, obraz takto vytvořený; nauka o metodách a prostředcích této činnosti; obor výtvarného umění.“ (ABZ.cz: Slovník cizích slov, 2012) Podobné jsou i další výklady. Jediná kniha, ve které jsem našla zmínku o vlivu člověka na fotografii, jakož to na „obraz skutečnosti“, uvádí tuto definici: „Fotografie je světelný obraz části skutečnosti, získaný fyzikálně chemickou cestou pomocí fotografického přístroje, jehož úkony ovládá člověk. Přístroj zaznamenává nejen hotovou skutečnost, ale často i to, co si fotograf předem s určitým záměrem vybral a upravil.“ (Stibor, 1989)

Stibor ve své publikaci Fotografie pro lidové školy umění rozděluje fotografii na fotografii informativní a emotivní. Mezi informativní fotografii zařazuje fotografii dokumentární, vědeckou, reprodukční, reklamní, reportážní apod. Tento druh fotografie maximálně respektuje skutečnost a slouží především k předání informací společnosti. Naproti tomu hlavní funkcí emotivní neboli umělecké fotografie je působení na divákovu citění a na výchovu jeho vidění a vnímání světa. „Umělecká fotografie je taková fotografie, která je schopna v řadě

vnímatelů vyvolávat jednak potřebu vžívat se do zobrazené skutečnosti, jednak potřebu vcítovat se zobrazení, tj. přijímat výrazové prostředky jako nutnou součást snímku, umožňující chápat obsah, význam a poslání díla. (Stibor, 1989)

Fotografii obdobně dělí ve svém článku Fotografie a dnešní výtvarná výchova i Šmíd. Fotografii rozděluje na dokumentární, která zprostředkovává a interpretuje skutečnost, a na fotografii abstraktní, neboli emocionální či uměleckou. Šmíd dále ve svém článku pojednává o nemožnosti zachycení skutečnosti, která není nikdy jen jedna, ale vždy existuje několik interpretací. Pomocí fotografie pak vznikne nová skutečnost, transformovaná z trojrozměrného světa do dvojrozměrného obrazu. (Šmíd, 2/2004)

Zda považovat fotografii za výtvarné umění či nikoliv, se zamýšlí John Berger ve své eseji Pochopení fotografického obrazu. (Císař, 2004) On sám se přiklání k názoru, že fotografie uměním být nemůže. Základním principem fotografie je možnost nekonečného reprodukování, na rozdíl od sochařství či malířství jí chybí hodnota vzácnosti.

1.2 Stručná historie fotografie

1.2.1 Camera obscura a laterna magica

Na úplném počátku byla bedna – temná komora, camera obscura. Vyčerněná bedýnka z jedné strany polepená průsvitným papírem, která má ve středu druhé strany malý otvor. Do temné komory vstupuje otvorem světlo a kreslí na protější straně převrácený obraz předmětů před dírkou. Tato camera obscura je předchůdcem dnešních fotoaparátů, fotografické i filmové techniky. Camera obscura zůstala po dlouhá století nezlepšena. Používali ji malíři jako pomůcku

ke studiu přenesení trojrozměrného obrazu na plochu a k pochopení zákonů perspektivy.

V 17. století se stala oblíbenou laterna magica, kouzelná svítilna, která vrhala na stěnu nebo plátno světelné obrazy. Laterna magica je vlastně zdokonalená camera obscura opatřená objektivem (Souček, 1963).

1.2.2 Nicéphore Niépce (1765-1833)

Francouz Nicéphore Niépce se významně podílel na vzniku fotografie. Snažil se zdokonalit litografii nahrazením drahého litografického kamene. Výsledkem jeho snažení byla heliografie – technika kopírování předloh na zcitlivěné papíry a sklo. Dělal mnoho pokusů s upravenou camerou obscurou, které ho dovedly až k zachycení přímého obrazu v kameře. Pohled z okna na dvůr z roku 1826 (obr. 1) je první dochovanou fotografií, která byla pořízena exponováním na cínové desce pokryté vrstvou asfaltu. K zachycení obrazu byl nutný osmihodinový osvit, což činilo techniku prakticky nepoužitelnou. (Wittlich, 2011)

Obr. 1 Nicéphore Niépce
– Pohled z okna na dvůr
(Hájek, 2010)

1.2.3 Jean Louis Mandé Daguerre (1787-1851)

Po Niépcově smrti pracoval Daguerre na zdokonalení heliografie. Jako první zhotovil fotografii, která měla praktické využití - podařilo se mu vyřešit ustalování snímků a zkrátit dobu expozice.

S vývojem fotografického procesu vznikalo i nové odborné názvosloví. První fotografie byla označena za metodu pana Daguerra – daguerrotypii. Pojmy jako „fotografie“, „negativ – pozitiv“ či snímek vznikly až později (Wittlich, 2012).

Od samého počátku fotografie – daguerrotypii vyvolávala neuvěřitelný ohlas. Wittlich ve své knize uvádí, že 9. ledna 1839 byla metoda představena členům Francouzské akademie věd, v srpnu téhož roku „parlament republiky schválil odkoupení vynálezu pro potřeby lidstva“. Netrvalo to ani měsíc a o vynálezu se mohla dočíst veřejnost v německé *Bohemii*, v *Pražských novinách* či v *České včele* (Wittlich, 2011).

1.2.4 William Henry Fox Talbot

Od roku 1835 pracoval na vylepšení svého vlastního fotografického procesu. Roku 1841 patentoval vlastní fotografickou metodu calotypii (talbotypii). Talbot jako první použil proces negativ – pozitiv. Výhodou jeho metody byla možnost kopírování pozitivů z jednoho negativu, což celý proces zlevnilo. Papírové kopie byly využívány například jako přímé ilustrace do knih. (BBC History, 2012)

1.2.5 Fotografické procesy

„Dějiny fotografie jsou do značné míry tvořeny sledem technických proměn fotografických procesů. (...) Základním rysem vývoje bylo zjednodušování všech operací, zkracování doby expozice snímku, zrychlování intervalu mezi pořízením záběrů, omezení nutné přípravy a potřebného vybavení“, uvádí Wittlich ve své knize Fotografie – přímý svědek?

Postupem času fotografický průmysl zlevnil a fotografování se stalo masovou záležitostí.

Od daguerrotypie a calotypie přes mokrý proces, použití želatinových desek, stereoskopii, barevné zachycení obrazu na kinofilm (klasická fotografie) až po digitální fotografii.

1.2.6 Klasická fotografie

Klasickou fotografií neboli tradičním fotografickým postupem se dnes označuje princip fotografování založený na filmu. Používá se klasický fotoaparát, který zaznamenává analogový obraz snímaného objektu. Každý snímek je umístěn na jedno políčko filmu. Pokud by byl film vystaven světlu došlo by ke změnám emulzních vrstev na filmu a zachycený obraz by byl neviditelný. Film se zpracovává ve speciálních chemikáliích buď na pozitivní (diapozitiv) či negativní obraz. Ten vyžaduje převedení do barevného nebo černobílého pozitivu.

V současné době vyvoláním fotografie či diapozitivu proces většinou nekončí. Obrázek se může naskenovat a tím vytvořit jeho digitální podoba. S obrázkem se pak pracuje jako se snímekem pořízeným digitálním fotoaparátem. Může se

upravovat dle potřeby v různých počítačových programech, zveřejňovat na internetu a archivovat na CD, DVD či paměťových kartách.

1.2.7 Digitální fotografie

Digitální fotografie způsobila před několika málo lety zásadní převrat ve světovém fotografickém trhu. Hlavním důvodem, proč se tak stalo, jsou její vlastnosti a také cenová dostupnost. V dnešní době můžeme koupit velice kvalitní a výkonný amatérský či profesionální fotoaparát za velice příznivou cenu. Digitální technologie postupuje kupředu neuvěřitelnou rychlostí, na to nutně musí reagovat fotolaboratoře, ateliéry, reklamní agentury a vůbec všichni, kdo mají co do činění s fotografickým průmyslem. Velká dostupnost fotografování pro všechny vytváří náročnější působení profesionálním fotografům.

S nástupem digitální fotografie zmizelo vyvolávání snímků. Nemusí se tedy čekat určitou dobu na jejich spatření. Náhled fotografie je k dispozici okamžitě. V případě nutnosti se může obraz opravit nebo rovnou tisknout. Kromě šetření času přináší digitální fotografie i finanční úspory. Výdaje jsou mnohem vyšší při práci s citlivým materiálem než při práci s digitálním formátem. Další výhodou digitální fotografie je rychlost přenosu obrázků z jednoho místa na druhé prostřednictvím internetu.

Princip, na kterém fungují digitální fotoaparáty, je stejný jako u klasických fotoaparátů. Ang uvádí, že oba přístroje „vytvářejí záznam snímané scény za použití světelné energie, jež způsobuje změnu v materiálu citlivém na světlo. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že v digitálních fotoaparátech absorbuje světlo

citlivý elektronický snímač neboli senzor, zatímco v klasických fotoaparátech se používá políčko na světlocitlivém filmu.“ (Ang, 2003) Pořízené snímky se ukládají v digitální podobě na paměťové kartě, odkud se přesunou jako digitální soubory do počítače. V počítači se mohou snímky libovolně upravovat pomocí některého z fotografických programů a poté archivovat, prezentovat na webových stránkách nebo tisknout. Tisk může proběhnout doma nebo v některém z fotolabů, kam se snímky pošlou elektronickou poštou nebo přinesou na paměťové kartě, CD / DVD.

1.2.8 Digitální fotografické přístroje

Kompaktní fotoaparáty

Kompaktní fotoaparáty jsou ideální pro začínající fotografy, pro ty, kteří chtějí mít fotoaparát neustále po ruce nebo pro pořizování obrázků do rodinného alba. Kompaktní fotoaparáty mají neodnímatelný objektiv, vestavěný blesk, lepší modely umožňují mimo plně automatické i manuální nastavení. (Martin a kol., 2009)

Vzhledem k jednoduché obsluze, malé velikosti a nízké pořizovací ceně jsou právě kompaktní fotoaparáty velice vhodné k fotografování v rámci výtvarné výchovy v mateřské škole.

Digitální jednooké zrcadlovky (SLR – Single Lens Reflex)

Název jednooká zrcadlovka vychází ze zobrazení motivu do hledáčku pomocí zrcadla. Díky rychle rostoucí popularitě fotografování a vývoji digitálních fotoaparátů staly digitální jednooké zrcadlovky dostupné téměř všem fotografům.

Od kompaktních fotoaparátů se liší především možností vyměnitelnosti objektivů. Tyto fotoaparáty mohou mít mnoho různých funkcí a velký výběr příslušenství, například vyměnitelné blesky, dálkové ovládání, makro režim, s potřebným adaptérem je možné napojit fotoaparát na mikroskop. Většina fotoaparátů umožňuje fotografovat v RAW formátu. (Martin a kol., 2009)

Základní typy objektivů

Podle délky svého ohniska rozlišujeme tři základní typy objektivů – širokoúhlý, standardní, teleobjektiv.

„Standardní objektiv (50 mm) poskytuje úhel pohledu mezi 45 a 55 stupni, což je zhruba stejné jako u lidského oka,“ uvádí Martin ve své knize Digitální fotografie. Díky standardním objektivům záběry působí přirozeně, a proto mají tyto objektivy širokou škálu využití.

Širokoúhlé objektivy jsou objektivy s ohniskovou délkou 8-35 mm. Úhel pohledu je mnohem větší než u standardního objektivu nebo teleobjektivu, proto se používá v situacích, kdy je málo místa nebo fotografovaný objekt hodně velký, například velká skupina lidí.

Teleobjektivy mají úzký úhel záběru a tím umožňují fotografovi zkrátit vzdálenost mezi sebou a fotografovaným objektem. Teleobjektiv zachytí menší část okolí, takže vybraný objekt nebude působit jako „ztracený“. Ideální využití teleobjektivu je na sportovních utkáních, či v divoké přírodě k fotografování zvířat. (Martin, 2009)

1.3 Základní fotografické pojmy

Clona

Uvnitř objektivu fotoaparátu se nachází clona, která rozevíráním či uzavíráním reguluje množství procházejícího světla do objektivu. Čím otevřenější clona je, tím více světla dopadne na snímač nebo na film a naopak. Clona se označuje písmenem f. Jak moc je otevřená nebo uzavřená se značí clonovým číslem. Čím je číslo větší, tím je otvor menší a naopak.

Mezinárodní clonová řada.

1	1,4	2	2,8	4	5,6	8	11	16	22	32	44
---	-----	---	-----	---	-----	---	----	----	----	----	----

Změnou clony o jeden stupeň dosáhneme dvakrát většího či dvakrát menšího dopadu světla na citlivou vrstvu. (Myška, 2009) Velikost clony ovlivňuje také hloubku ostrosti.

Hloubka ostrosti

Hloubkou ostrosti se označuje pole vzdálenosti mezi ostře zobrazenými předměty v popředí a pozadí obrazu. Obrázek pořízený standardním objektivem zacloněným na f2,8 bude zaostřen v popředí, vše ostatní bude rozostřené. Clona nastavená na f22 zajistí proostření téměř celého obrazu, jen nejvzdálenější pozadí bude rozostřené. (Freeman, 1998)

Rychlost závěrky (doba osvitů, doba expozice, čas)

Kolik světla dopadne na citlivou vrstvu, můžeme ovlivnit nejen clonou, ale také volbou doby otevření závěrky fotoaparátu. Závěrka přesně odměřuje dobu, po kterou dopadá světla na citlivou vrstvu.

Mezinárodní řada osvitových dob (čas v sekundách a zlomcích sekund) (Myška, 2009)

1	1/2	1/4	1/8	1/15	1/30	1/125	1/250	1/500	1/1000	1/2000	1/4000	1/8000
---	-----	-----	-----	------	------	-------	-------	-------	--------	--------	--------	--------

Změna času o jeden stupeň znamená dvakrát více / dvakrát méně dopadu světla na citlivou vrstvu. Mezi jednotlivými dobami osvitů může být mnoho mezistupňů, stejně tak doba osvitů může být mnohem delší než jedna sekunda. (Myška, 2009)

ISO

Citlivost ISO původně vychází z citlivosti filmu. Podle podmínek, ve kterých fotograf fotil, si pořídil film s určitou citlivostí. Dnes se citlivost na digitálním fotoaparátu mění jednoduše nastavením. (Myška, 2009)

Správná expozice

Správnou expozicí se označuje ideální nastavení expozičních hodnoty, tedy clonového čísla, expozičního času a citlivosti ISO, tak že výsledný obrázek není příliš světlý ani příliš tmavý. Fotoaparát v automatickém režimu nemusí pracovat vždy správně. Snímek může být přexponovaný (velice světlý), když

na snímač fotoaparátu dopadne příliš mnoho světla nebo podexponovaný (tmavý) v případě dopadu nedostatečného množství světla. (Myška, 2009)

Priorita clony, priorita času

Priorita clony neboli časová automatika označovaná písmenem A znamená, že si fotograf nastaví clonové číslo a k tomuto zvolenému clonovému číslu se automaticky nastaví správná rychlost závěrky (čas). Tato funkce se využívá k rozostření či zaostření pozadí. Čím je clonové číslo vyšší, tím je pozadí jasnější, pokud je clonové číslo nižší, tím je pozadí rozostřenější.

Písmenem S se označuje priorita času neboli clonová automatika. Fotograf sám nastaví potřebný čas a k němu se automaticky fotoaparátem nastaví potřebná clona. Prioritu času využijeme při zachycování rychle se pohybujícího objektu. Pokud chceme ostré zobrazení, zvolíme krátký čas závěrky, k efektu rozmazaných stop pohybů naopak nastavíme čas delší. (Myška, 2009)

Vestavěný a externí blesk

Pokud je při fotografování nedostatek světla nebo je silné protisvětlo využívá se k dosvětlení objektů blesk. Ten může být buďto vestavěný nebo externí. Vestavěný blesk mají kompaktní fotoaparáty a mnohé amatérské a poloprofesionální zrcadlovky. Externí blesk není na rozdíl od vestavěného pevně připojen k fotoaparátu. Externí blesk se zasune do stojánku v horní části fotoaparátu nebo je k fotoaparátu propojen kabelem. (Myška, 2009)

JPEG, TIFF, RAW

JPEG je nejrozšířenější formát pro ukládání fotografií, protože soubory mají malou velikost. Uložená data v tomto formátu jsou zkomprimovaná, tedy zmenšená. Formát JPEG je vhodný pro amatérské použití.

Na rozdíl od JPEG je TIFF nekomprimovaný formát pro ukládání fotografií, zachovává tedy dokonalou a neměnnou kvalitu obrazu. Obsah dat souboru TIFF je ale téměř pětikrát větší než souboru JPEG.

RAW je stejně jako TIFF nekomprimovaný formát dat, jen s nižším objemem. V tomto formátu se data ukládají ze snímače a nastavení fotoaparátu v surovém stavu. Z těchto dat se vytvoří obraz až v počítači, což je hlavní výhoda formátu RAW. (Myška, 2009)

1.4 Fotografická praxe

Malý „nápadník“ motivů k fotografování podle Freemana (Freeman, 1998):

Krajina – celková kompozice, výřez; krajina – různé druhy počasí, různá roční období a denní doba; lidé v krajině, místní obyvatelé, lidé při práci a nějaké činnosti; černobílá krajina; vodní plochy a její odlesky, obloha;

Architektura – celková kompozice; exteriéry, interiéry, detaily; architektura v noci.

Rostliny a zvířata.

Zátiší.

Struktury.

Události – reportáže.

Lidé – celková postava, obličej, záběry z blízka v ateliéru; lidé v exteriéru; lidé ve svém vlastním prostředí; rodinné fotografie, matka a dítě, děti každého věku; dovolená; skupiny lidí; černobílé portréty.

1.5 Moderní pojetí výtvarné výchovy v mateřské škole

Existuje mnoho přístupů k výtvarné výchově. Mně nejbližší je tzv. artefiletika, která vychází z arteterapie a zároveň navazuje na dobrou českou tradici výtvarné výchovy. Tento název v sobě nese latinské slovo ars, artis, které znamená umění, druhá část slova vychází Broudyho z filetického přístupu ve výchově, ve kterém se pracuje s výrazovým projevem a rozhovorem o zážitcích. Slavíková, Slavík, Hazuková ve své publikaci Výtvarné čarování uvádějí, že hlavním záměrem artefiletiky „je zprostředkovat dětem cestu ke světu kultury i přírody na základě jejich výtvarných zážitků.“ (Slavíková, Slavík, Hazuková, 2003)

1.5.1 Tvořivost

Tvořivost je jedním z cílů výtvarné výchovy. Právě výtvarné činnosti mají velké potenciální možnosti pro rozvoj tvořivých schopností a to nejen ve výtvarné výchově, ale i v rámci všeobecného vzdělávání. Hazuková ve svém článku v časopisu Informatorium 3-8 uvádí: „V současnosti jsou dětské aktivity ve výtvarné výchově téměř automaticky spojovány s představami tvořivých momentů.“ (Hazuková, 1995/1996) Podle Hazukové definice tvořivosti nebyla dosud vytvořena, většinou se ale jedná o nespokojenost s určitým jevem, vnitřní

nutkání tento jev změnit, ochota experimentovat v řešení problému a hledání originálního přístupu v jeho řešení. (Hazuková, 1995/1996)

Vznik a průběh tvořivého procesu jsou závislé na vnitřních a vnějších podmínkách. Mezi vnitřní podmínky patří srozumitelný a jasný cíl, zajímavý úkol, vhodné prostředky realizace, atmosféra třídy či dětské skupiny. K vnitřním procesům náleží motivovanost, míra vnímání, pozornosti a prožívání, dále pak představivost, fantazie a divergentní myšlení.

Hazuková uvádí, že „základním předpokladem pro rozvíjení tvořivých přístupů k řešení úkolů je (...) tvořivý učitel.“ (Hazuková 5/1995/1996)

1.5.2 Činnosti výtvarné výchovy

Výtvarná tvorba je činnost, kterou se mění materiální nebo-li viditelné objekty.

Výtvarné vnímání probíhá skrytě v mysli a během něj se nemění žádné objekty.

Výtvarná imaginace je činnost, ve které se objekty mění v představě.

(Hazuková, 2/1997)

Výtvarná tvorba

Výtvarnou tvorbu dělí Hazuková podle výtvarného produktu na tvorbu explorační a hrovou, volnou, užitou a na výtvarnou akci.

Výtvarný experiment a výtvarná hra

Výtvarný experiment je „získávání zkušeností s výtvarnými vyjadřovacími prostředky, jejich specifickými možnostmi a metoda hledání řešení výtvarného problému a jeho variant. (...) Dítě má vědět k čemu má dospět, co objevit, ověřit,

vyřešit.“ (Hazuková, 2/1997) Naproti tomu výtvarná hra obsahuje cíl sama v sobě, je orientována na zážitek, vyhledávání zajímavých jevů, využívá náhody.

Volná výtvarná tvorba

Výtvarná tvorba volná je ta, která „nesleduje žádnou užitkovou, praktickou funkci nebo hodnotu.“ (Hazuková, 3/1997) Volná tvorba může být buď zobrazující (figurativní) nebo nezobrazující (nefigurativní, abstraktní).

Výtvarná akce

Výtvarná akce je zvláštní podobou výtvarné tvorby. Mimo výtvarných vyjadřovacích prostředků využívá i tanec, dramatiky, hudbu či literaturu. Realizace výtvarných akcí může být zdrojem mnoha společenských zážitků a také může rozvíjet vzájemné vztahy učitele a dětí i dětí navzájem. (Hazuková, 4/1997)

Užitá tvorba

Výtvarným produktem užití tvorby je na rozdíl od tvorby volné produkt mající estetickou i užitkovou funkci. Její konkrétní podobou jsou návrhy nebo jejich materiální realizace. Mezi užitou tvorbu se řadí například keramika, šperkařství, textilní tvorba a propagační grafika. (Hazuková, 5/1997)

Fotografování v mateřské škole a práce s fotografickým obrazem může pracovat se všemi formami výtvarné tvorby.

1.5.3 Fotografie ve výtvarné výchově

Přestože vizuální kultura je fenoménem dnešní doby, je velice nesnadné vyhledat odborné informace o využívání digitálních medií ve výtvarné výchově. Snad s žáky druhého stupně základní školy a staršími je běžné využívat moderní technologie, ale u žáků mladších či předškolních?

Fotografií ve výtvarné výchově na prvním stupni základní školy se zabývá Šmíd ve svém článku v časopise *Výtvarná výchova*. Popisuje zde svou snahu nabídnout dětem netradiční přístupy (využití fotografie) ke zcela běžným věcem (téma „Kuchyně“). V práci s dětmi využíval průměrné digitální fotoaparáty a kvůli nízkému věku dětí digitální fotografie nebyly nijak upravovány. Šmíd také zmiňuje velkou chuť a touhu dětí „po uchopení reality prostřednictvím fotografie“.
(Šmíd, 3-4/2007)

V dalším článku ve *Výtvarné výchově* se Šmíd zmiňuje, že „začátek cesty fotografie a její vstup do koncepcí výtvarného vychovávání na základní škole musí nutně začít u učitelů.“ (Šmíd, 1/2008) Šmíd také zdůrazňuje důležitost zprostředkování fotografického obrazu dětem: „Zprostředkování fotografie dětem a studentům je stejně důležité jako zprostředkování klasických obrazů. Každá oblast a každé médium - až již klasická výtvarná technika nebo moderní technické médium – přispívá k rozvoji vnímání a poznávání světa prostřednictvím svých specifik. Vznik a vývoj fotografického média umožnil přirozený posun nejen ve vnímání a popisování reality, ale především v možnostech práce s ní.“ (Šmíd, 1/2008)

1.6 Alternativní vzdělávací program Začít spolu

Vzdělávacím programem Začít spolu se budu v této části diplomové práce zabývat, z důvodu realizace ročního fotografického projektu právě v mateřské škole pracující v tomto systému.

Program Začít spolu, mezinárodně označený jako Step by Step, byl vypracován na teoretických a praktických podkladech amerického programu Head Start. Step by Step zároveň zohledňuje bohatou evropskou tradici ve výchově dětí. Základní myšlenkou programu je „umožnit dětem zažít výchovu a vzdělávání s demokratickými principy“ v závislosti na podmínkách, kulturních potřebách, zvyklostech a tradicích jednotlivých zemí (Gardošová, Dujková, 2003).

V České republice se program Začít spolu realizuje od roku 1994. Postupně se z mateřských škol rozšířil i do škol základních, středních a vysokých, které připravují budoucí pedagogy. Program Začít spolu je podporován občanským sdružením Step by Step ČR.

1.6.1 Východiska programu Začít spolu

Program Začít spolu je pedagogický přístup vycházející z moderních pedagogických a psychologických poznatků – z teorií Jeana Piageta, Erika Eriksona, L. S. Vygotského a z konstruktivistických teorií. Klade důraz na individuální přístup k dítěti, spolupráci rodiny školy i širší společnosti na vzdělávání dítěte, integraci dětí se speciálními potřebami. Začít spolu využívá projektového učení v integrovaných tematických celcích a také podnětného prostředí ve třídě (tzv. centra aktivit). Program vede děti již od malička

k samostatnému rozhodování, k volbě a odpovědnosti (Step by Step ČR, o.s., 2012).

1.6.2 Prostředí třídy a centra aktivit

Jedna z podmínek vzdělávání v programu Začít spolu je podnětné prostředí. Podle Gardošové a Dujkové (Gardošová, Dujková, 2003) „je to takové prostředí, které uvede do bdělosti celý nervový systém, které jej podněcuje, uspokojuje zvědavost, je schopné zodpovědět mnoho otázek a zadat jich ještě mnohem víc.“

Prostor tříd je v programu Začít spolu rozdělen do center aktivit, pracovních koutků, které děti stimulují ke hře a k práci. V centrech děti pracují v malých skupinkách, samostatně. Centra aktivit jsou vhodně rozmístěna po třídě, ohraničena, aby děti měly klid pro práci a jasně označena obrázkem, nápisem a počtem pracovních míst.

Centra aktivit v mateřské škole podporující program Začít spolu (Gardošová, Dujková, 2003):

Domácnost

Ateliér

Dílna

Knihy a písmena

Dramatika

Pokusy a objevy

Kostky

Manipulační a stolní hry

Voda – písek

Hudba

Školní zahrada

V mateřské škole v Dubči máme navíc centrum Pohyb. Příklad rozmístění center aktivit ve třídě mateřské školy podporující program Začít spolu je uveden v PŘÍLOZE 1.

1.6.3 Zaostřeno na centrum aktivit Ateliér

V centru aktivit v Ateliéru probíhají výtvarné činnosti, které mají u dětí rozvíjet tvořivost, představivost, zvědavost, činorodost a fantazii. Děti ovšem musí mít dostatek prostoru pro experimentaci a volnou tvorbu. Pedagog neomezuje činnost dětí předkládáním vzorů a modelů.

Toto centrum aktivit se podle Gardošové a Dujkové (Gardošová, Dujková, 2003) „rozvíjí u dětí jemnou motoriku, hmat, zrakovou percepci, podporuje koordinaci oko-ruka. Dává možnost pracovat ve skupině a střídat se, učí děti starat se o svěřený materiál a vede je k samostatnosti. (...) Pomáhá chápat příčinu a následek, učí vnímat barvu a tvar. Učí děti rozpoznávat vlastní jméno, když si spolu s učitelkou podepisuje svůj výkres.“

Nabízené činnosti v Ateliéru:

Malba štětcem, houbičkou a dalšími (často velice neobvyklými) nástroji, experimentování s barvami;

kresba – pastelkami, uhlem, rudkou, suchými pastely, tuší apod.;

modelování – z hlíny, modelovací hmoty, těsta;

koláže – papírové, látkové;

vytváření prostorových objektů – z krabic, špejlí, papírů apod.;

vystřihování a skládání papíru.

I když standardně do Ateliéru nepatří práce s fotografií a s fotografickým obrazem, praktická část této diplomové práce bude probíhat právě v tomto centru aktivit.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Cíle praktické části

Cílem praktické části bylo vytvoření, realizace a zhotovení několikaměsíčního vzdělávacího projektu pro mateřské školy zaměřeného na využití moderních technologií. Tento projekt by měl potvrdit nebo vyvrátit kompetenci dětí předškolního věku využívat fototechniku, vnímat moderní technologie jako přirozenou součást jejich životů, především pak kompetenci rozpoznávat a pracovat se specifickým typem obrazu – fotografií.

Do projektu byly zařazovány výtvarné práce samotných dětí, tvorba učitelky a významných i méně známých fotografů a dalších umělců.

Děti v mateřské škole měly možnost po celý školní rok volně využívat malé kompaktní digitální fotoaparáty. Od října 2011 byly postupně zařazovány, v rámci centra aktivity Ateliér, vzdělávací činnosti využívající fotografickou techniku.

V červnu 2012 jsem projekt ukončila a provedla kompletní vyhodnocení na základě naplňování stanovených cílů jednotlivých vzdělávacích aktivit, zhodnotila jsem projekt jako celek a jeho přínos pro děti.

2.2 Metodika práce

Při přípravě projektu jsem vycházela z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání vydaného roku 2004 a z materiálů programu Začít spolu pro mateřské školy dostupných v knize Gardošové a Dujkové (Gardošová, Dujková, 2003) a na webových stránkách občanského sdružení Step by Step.

Přiměřenost zvolených činností jsem zjišťovala během tzv. hodnotícího kruhu a pomocí průběžných nestrukturovaných rozhovorů s jednotlivými dětmi.

Pro celkové posouzení projektu jsem využila metodu zúčastněného pozorování. Sledovala jsem projevy dětí – zda je zvolené činnosti baví, jak reagují a zapojují se – a ty jsem si zaznamenávala. Prováděla jsem sebereflexi a také jsem jednotlivé aktivity konzultovala s dalšími učitelkami mateřské školy.

Metodu rozhovorů a pozorování jsem zvolila, protože jsou vzhledem k věku dětí z mého pohledu nejvhodnější.

2.2.1 Metody práce

Tvorbu projektu jsem rozdělila do čtyř fází. Nejdříve jsem si určila cíle a stručnou charakteristiku, ve druhé fázi jsem vytvořila myšlenkovou mapu korespondující se školním vzdělávacím programem mateřské školy v Dubči „Kouzelná zahrada“. Z této mapy jsem vycházela při plánování jednotlivých fotografických aktivit. Třetí fáze spočívala v realizaci projektu v mateřské škole, ve které jsem zaměstnaná. Poslední fáze byla hodnotící. Na základě pozorování a rozhovorů jsem vyhodnotila přiměřenost a vhodnost projektu pro děti předškolního věku a také kompetence dětí práce s technikou fotografie.

2.2.2 Charakteristika skupiny dětí

Projekt byl připraven pro děti ve věkově homogenní třídě, pro děti čtyř až pětileté. Nejsem si jistá, zda by byl vhodný i pro děti mladší, určitě by ale byl využitelný pro děti starší. Většinu činností by mohli využít nejen učitelé předškolních tříd, ale i učitelé prvního stupně.

2.3 Vzdělávací projekt „Cvak, cvak, v Žábách fotí, kvák!“

„Cvak, cvak, v Žábách fotí, kvák!“ je pouze pracovní název pro potřeby diplomové práce. Fotografování a práci s fotografickými technikami a obrazy jsem zařadila do tematických vzdělávacích projektů jako jednu z výtvarných technik. Název vychází z realizace projektu ve třídě pojmenované „Žabky“.

2.3.1 Charakteristika projektu a jeho vzdělávací cíle

Projekt reaguje na stále se zvyšující využívání moderních technologií. Děti v mateřské škole kreslí, malují, modelují, tak proč by také nemohly fotografovat? V projektu „Cvak, cvak, v Žábách fotí, kvák!“ by se děti měly seznámit se základními funkcemi a možnostmi fotoaparátu, s obrazy, které díky fototechnice můžeme získat, měly by je umět odlišovat od ostatních výtvarných technik. Přestože v projektu na fotografování nahlížím především jako na tvořivé výtvarné vyjadřování, děti by měly vědět, jak důležité je umět přesně ovládat fotoaparát, aby vznikla fotografie, jakou chtějí, a že fotografování může být i poměrně náročné „řemeslo“.

Hlavním cílem projektu ovšem je postupné rozvíjení pozitivního vztahu k moderním technologiím a zbavování se ostychu v jejich využívání v každodenním životě. Děti by také měly vnímat esteticky hodnotné obrazy a umět je odlišovat od neustále působících kýčovitých reklam.

2.3.2 Časový rozsah projektu

Můj původní záměr vytvořit celoroční projekt, v rámci kterého by byla každý týden zařazena alespoň jedna fotografická aktivita. Tato vize se mi ale realizovat nezdařila. V září jsem byla povýšena do funkce zástupkyně ředitelky, tudíž jsem měla méně času pro vytváření vzdělávacích projektů a sníženou hodinovou dotaci přímé pedagogické práce u dětí. Zpočátku děti fotografovaly volně a fotografické aktivity byly nahodilé. Od října jsem začala zařazovat fotografování jako jednu z možných vzdělávacích činností. Pravidelně každý týden se mi začalo dařit připravit fotografickou aktivitu až od března 2012. Projekt byl ukončen v červnu téhož roku.

2.3.3 Tematické vzdělávací projekty

S kolegyní Martinou Kohoutovou jsme ve třídě Žabek vymýšlely a realizovaly tematicky propojené vzdělávací projekty, které vycházely ze školního vzdělávacího programu mateřské školy v Dubči „Kouzelná zahrada“. Do těchto plánů jsem vždy zařadila tematicky související fotografické aktivity.

2.4 Realizace a průběh projektu

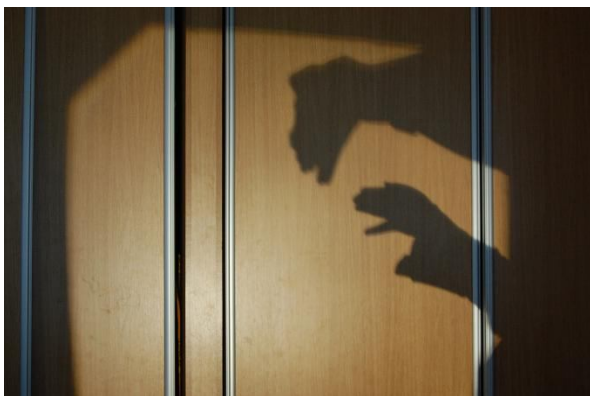
2.4.1 Začínáme fotit

Fotografické téma:	Začínáme fotit
Cíle:	Seznámit děti se základy fototechniky a s pojmy camera obscura, promítačka, kinofilm, digitální fotoaparát.
Součást vzděl. projektu:	Vzpomínáme na prázdniny
Datum realizace:	Říjen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení knih s obrázky fotoaparátů. • Výroba camery obscury. • Promítání pohádky O Červené karkulce z diapositivů.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Knihy o fototechnice (půjčené z knihovny). • Camera obscura – krabice, pauzovací papír, černá tuš, izolepa, kružítko, kniha L. Součka – Jak se světlo naučilo kreslit s návodem na výrobu. • Promítačka, diapositivity s pohádkou, prodlužovací kabel.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Vytváření nástěnky s fotografiemi z prázdnin, popisování zážitků podle fotografií. • Vyprávění pohádky O červené karkulce podle obrázků z promítačky. • Stínové divadlo. • Prohlížení negativních kinofilmů, jejich stáčení do svitků.
Poznámky:	
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Camera obscura se nevydařila, tedy děti ji sestrojily, ale nebyly vidět žádné obrazy, byla tedy nefunkční. • Promítání pohádky před odpolední relaxací mělo veliký úspěch. Na žádosti dětí jsme promítali několik dní za sebou. Mohla jsem se pokusit zajistit více různých pohádek, to jsem ale neudělala. Někdy jsem dětem

	<p>promítala i diapozitivy ze svého dětského věku a i to je velice bavilo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hry se stíny děti také těšilo, předváděly různá zvířata a bojovníky. Zkoušeli jsme poměřovat velikost stínů dětí blíž u promítačky (světelného zdroje) a dětí vzdálenějších.
--	---

Obr. 2 Promítání pohádky O Červené karkulce

Obr. 3 Stínové divadlo

2.4.2 Podzimní hádanky

Fotografické téma:	Podzimní hádanky
Cíle:	Vnímání fotografického obrazu – nejčastěji výřezu, barevnosti či souvislostí. Hádání zobrazeného předmětu.
Součást vzděl. projektu:	Dýňová slavnost
Datum realizace:	Listopad
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> Fotografování podzimních plodů nebo dalších objektů s podzimem souvisejících, po vyvolání fotografií hádání, co je na fotografiích zobrazeno.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> Dětské fotoaparáty.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> Dýňová slavnost – setkání s rodiči, dlabání dýní. Pečení dýňového koláče. Sušení dýňových semen, naklíčení dýňových semen. Výroba plakátu jako pozvánky rodičů na slavnost. Třídění a počítání podzimních plodů apod.
Poznámky:	PŘÍLOHA 2 / VÝTVARNÁ REALIZACE 1 Podzimní hádanky
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> Jen týdenní vzdělávací projekt během kterého bylo mnoho činností a ještě slavnost pro rodiče, tedy mnoho práce a málo času. Fotografické hádanky ale děti bavily, samy od sebe začaly ve třídě hledat předměty zobrazené na fotografiích.

2.4.3 Listí padá

Fotografické téma:	Listí padá
Cíle:	Vnímání barev v přírodě, rozlišování teplých a studených barevných odstínů. Seznámení s pojmy černobílý, kolorování a fotokopie.
Součást vzděl. projektu:	Podzimní čas máme tu zas
Datum realizace:	Listopad
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Listopadová zem – velkoformátová koláž z hlíny a písku smíchaných s lepidlem, tento základ popadaný listím, větvičkami a jinými podzimními plody. • Fotografování spadaneho listí. • Fotokopie listů, kolorování suchým pastelem, vodovými barvami.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Listopadová zem – podzimní plody, listy, větve, trochu písku a hlíny smíchat s tekutým lepidlem, tavná pistole. • Fotografování – dětské fotoaparáty. • Fotokopie listů – usušené vylisované listy z různých stromů, kopírka, suché pastely teplých barevných tónů, vodové barvy.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Poslech skladby P. I. Čajkovského – Listopad. • Píseň Listopad. (Kodejška, Popovič, 1996) • Frotáže listů různých druhů stromů. • Listopadový déšť – společné vyhazování spadaneho listí nad hlavy.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 3 / VÝTVARNÁ REALIZACE 2 Listí padá</p> <p>PŘÍLOHA 4 / VÝTVARNÁ REALIZACE 3 Listí padá a kolečko</p> <p>PŘÍLOHA 5 / VÝTVARNÁ REALIZACE 4 Listí padá z kolotoče</p>

Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Celý listopadový projekt byl velice úspěšný, dělali jsme mnoho různorodých činností. Děti především bavilo společné vyhazování listů. Jedinou nevýhodu, kterou tato činnost měla, byl rozružený zahradník, který chtěl dát po této naší činnosti okamžitou výpověď. • Díky jemnému podzimnímu slunci vznikly některé velice vydařené dětské fotografie listů a listopadové krajiny. • Koláž Listopadová zem byla pro děti také zajímavá aktivita, ještě nikdy dříve nemalovaly hlínou a neházely listů na zem přímo ve třídě mateřské školy.
------------	--

Obr. 4 Listopadový déšť

Obr. 5 Listopadová zem

2.4.4 Červený den

Fotografické téma:	Červený den
Cíle:	Seznámení dětí s pojmem reportáž, fotografický záznam průběhu akce „Dubeč v červeném kabátě“
Součást vzděl. projektu:	Zavírám, zavírám les
Datum realizace:	Listopad
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení knih, časopisů s reportážními fotografiemi. • Vymýšlení zajímavých akcí, které bychom mohli vyfotografovat. • „Dubeč v červeném kabátě“ – dopolední výlet po obci, hledání červené barvy, na konci výletu nalezení „červeného pokladu“. Fotografický záznam akce, později zpracování „jako do novin“.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Fotoaparát, barevné papíry, lepidlo, vyvolané fotografie, popisky k fotografiím.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • „Když se barvy kamarádí“ – výtvarný experiment – jaká barva vznikne, když se červená tempera smíchá s bílou a se žlutou barvou.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 6 / VÝTVARNÁ REALIZACE 5 Reportáž: Dubeč v červeném kabátě</p> <p>V Mateřské škole Dubeč je to už taková tradice, že každý měsíc máme akci „barevný den“. V listopadu to byl „den červený“. Děti i veškerý personál přijde oblečený v dané barvě, kuchařky vaří červená jídla, vzdělávací činnosti jsou taktéž podřízené oné barvě, tedy stavíme pouze z červených kostek, kreslíme jen červenými pastelkami apod.</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Krátká, ale velice vydařená akce. Delší vycházku jsme povýšili na výlet a s batůžky (všichni v červeném) jsme se vydali hledat červenou barvu po obci. Cestou jsme

posvačili a došli až k místnímu parku s přírodním bludištěm, kde děti našly „červený poklad“. A co víc z bludiště jsme jeli zpět do mateřské školy autobusem městské hromadné dopravy. Pro některé děti ohromující zážitek!

- Tentokrát nefotily děti, ale já. Fotografie jsem jim další den přinesla a v rámci centra aktivit Ateliér, děti vytvořily informační ceduli o akci „Dubeč v červeném kabátě“ pro rodiče na nástěнку.
- Mám ráda, když se malá jednoduchá akce pojme velkolepě a ještě k tomu se vydaří. To se přesně stalo během tohoto „červeného dne“.
- Reportáž (informační cedule) visela v šatně několik dní a děti s nadšením popisovaly svým rodičům zážitky z onoho dne.

Obr. 6 Červený den

2.4.5 Indický tanec

Fotografické téma:	Indický tanec
Cíle:	Zjistit, co se stane na fotografii s rychle se pohybujícím předmětem.
Součást vzděl. projektu:	Namasté Babá (Hindsky „Zdravím vás, pane!“)
Datum realizace:	Prosinec
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografický záznam tance s pestrobarevnými šátky na indickou hudbu. • Později pozorování fotografií – co se stalo s rychle se pohybujícími šátky. • Co dokáže čaj? Pokus - sypání čajových lístků na mokrý papír, fotografování sypání (pohybu) čaje na papír.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Dětské fotoaparáty, barevné šátky, cd s indickou hudbou. • Sypaný černý čaj, čtvrtky, mokrá houbička; fotoateliér s bílým pozadím.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava a ochutnávka indického čaje dává masala. • Prezentace indického sáří a způsobu jeho vázání. • Stavba TajMahalu. • Skládání obrázku s fotografií TajMahalu
Poznámky:	<p>Indický týden v Mateřské škole Dubeč pořádáme kvůli sponzoringu dvou indických dětí.</p> <p>PŘÍLOHA 7 / VÝTVARNÁ REALIZACE 6 Tanec se šátky 1</p> <p>PŘÍLOHA 8 / VÝTVARNÁ REALIZACE Tanec se šátky 2</p> <p>PŘÍLOHA 9 / VÝTVARNÁ REALIZACE 8 Čajové lístky – foto</p> <p>PŘÍLOHA 10 / VÝTVARNÁ REALIZACE 9 Čajové lístky na mokrém papíře</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Díky tomuto projektu se od rodičů a učitelek vybralo téměř 12000 Kč na adopci na dálku dvou indických dětí,

	<p>se kterými si už přes rok dopisujeme.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Z fotografického hlediska tento projekt tak úspěšný nebyl. Tanec se šátky byl dobrý, pouze děti místo soustředění se na pohyb se šátky, dělaly na fotografující dítě různé grimasy. Když jsem přinesla vyvolané fotografie, některé z dětí dokázaly vyjádřit, že šátky v pohybu jsou na fotografii rozmazané, jako když se „barvy perou“. • Sypání čaje na mokrý papír byl pro děti zajímavý experiment, bohužel ale k vyfotografování sypání čaje dětem chyběla technická zkušenost, proto nakonec fotily rozsypaný čaj ležící na bílém pozadí.
--	---

Obr. 7 Prezentace indického sárí

2.4.6 Co vyjezdí auto

Fotografické téma:	Co vyjezdí auto
Cíle:	Seznámení s pojmem animovaný film a s jeho tvorbou, vnímání podobných znaků obrazů.
Součást vzděl. projektu:	Cesta za zimním dobrodružstvím
Datum realizace:	Leden
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Tvorba krátkého animovaného filmu – záznam pohybu auta – hračky. • Výběr a realizace kulis – pozadí k animovanému filmu.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Film - fotoaparát, stativ upevněný k zemi, dětské autíčko, kulisa. • Pozadí – velkoformátový barevný papír, barevné papíry, natrhané na kousky, lepidlo.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Co vyjezdí auto – výtvarný experiment – malba temperovými barvami koly dětských autíček. Sledování záznamu stopy, používání různých barev. • Práce s knihou s výtvarným uměním – vyhledávání obrazů s podobnými znaky jako u experimentálních obrazů s auty.
Poznámky:	<p>VÝTVARNÁ REALIZACE 10 Animovaný film „Co vyjezdí auto“</p> <p>PŘÍLOHA 11 / VÝTVARNÁ REALIZACE 11 Auto maluje 1</p> <p>PŘÍLOHA 12 / VÝTVARNÁ REALIZACE 12 Auto maluje 2</p> <p>PŘÍLOHA 13 K. R. H. Sonderborg – Kompozice, 1959 (Ruhrberg a kol., 2011)</p> <p>PŘÍLOHA 14 P. Bruning – Bez názvu, 1961 (Ruhrberg a kol., 2011)</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Tvorba animovaného filmu byla pro děti zajímavá, neobvyklá, zpočátku nechápaly, co budeme dělat. Kvůli

	<p>vysokému počtu přítomných dětí jsem tuto aktivitu zařadila v odpoledních hodinách, kdy bylo dětí méně. Přípravu kulisy a malé pohyby autem si mezi sebou bez problémů rozdělily. Pohyby auta jsem fotografovala já. Když jsem pak fotografie dala do počítače a dětem několikavteřinový film pustila, byly doslova nadšené. Komentovaly film slovy „To je kouzlo!“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Experiment s auty, která měla namočená kola v temperové barvě, byla velice dobře zvolená aktivita. Děti si u ní užily mnoho legrace, nebály se experimentovat a chtěly nosit stále další a další auta. S úklidem a mytím autíček to bylo horší. Další den jsme hledali obrazy s podobnými znaky v knihách o výtvarném umění. Děti si ale ukazovaly a komentovaly snad všechny obrázky v knihách a tak trvalo dlouho, než se jim podařilo splnit zadaný úkol.
--	--

2.4.7 Leporelo

Fotografické téma:	Fotografické leporelo
Cíle:	Vnímat časovou souvislost mezi jednotlivými ději, jak jdou věci po sobě. Umět využít fotografie a obrázky v další předmět – knihu. Budovat pozitivní vztah ke knize a ke čtenářství. Seznámení s pojmem leporelo, ilustrace.
Součást vzděl. projektu:	Knihy je náš kamarád, každý z nás si čte moc rád
Datum realizace:	Únor
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Vybrat stěžejní události dne v mateřské škole a pořádit jejich fotografický záznam. Později vyvolané fotografie seřadit z časového hlediska a vytvořit leporelo. K obrázkům přiřadit vhodné slovní popisky.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Dětské fotoaparáty, fotografie, pevné barevné papíry nastříhané do požadovaného formátu, slepené izolepou, lepidla, popisky k jednotlivým fotografiím. • Leporela na ukázkou.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Návštěva místní knihovny. • Rodiče čtou dětem – návštěva rodičů a čtení jejich oblíbeného příběhu z dětství. • Četba příběhů, pohádek a básní.
Poznámky:	Leporelo mělo být jako jedna z výtvarných realizací, ale na žádost paní ředitelky bylo vystaveno na obecním úřadě městské části.
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt „Kniha je náš kamarád, každý z nás si čte moc rád“ byl měsíční projekt. A i když jsem byla přes týden v pracovní neschopnosti, s dětmi jsme stihli mnoho různorodých aktivit, proto mě mrzí, že jsem fotografických činností nezařadila více. • Leporelo byla celoškolková akce a to fotografické děti ze

	<p>třídy Žab bylo sice velice jednoduché, ale opravdu originální.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Děti přirozeně knihy zajímají, tak je škoda že my dospělí jim cestu k nim nedopřáváme častěji. • Fotografování průběhu celého dne byla překvapivě poměrně náročná činnost (především pro moji kolegyni). Požádala jsem ji, ať s dětmi odpoledne pokračují v záznamu činností. Udělali to, ale další den jsem zjistila, že objektiv byl po celou dobu zčásti zakrytý. A tak jsme průběh jednoho dne v naší třídě fotografovali asi tři dny.
--	--

2.4.8 Černobílé krajinky

Fotografické téma:	Černobílé krajinky
Cíle:	Vnímání chladných zimních barev v přírodě, seznámit se s pojmem černobílý.
Součást vzděl. projektu:	Já jsem muzikant
Datum realizace:	Březen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení černobílých fotografií krajin v knize Fotografie Jaroslava Kleina (Klein, 2008). • Dokreslování částí fotokopií fotografií J. Kleina obyčejnou tužkou. • Trhání a opětovné skládání fotokopií fotografií J. Kleina. Nejdříve se kopie roztrhla na dva kusy a složila, pak na tři kusy a opět složila, atd. Každé dítě si volilo roztrhání na počet kusů, který bylo schopné opět složit, podle svých možností.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Fotokopie fotografií z knihy, obyčejné tužky, lepidla, papíry k nalepení kusů fotokopií.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Vnímání barevnosti přírody. • Kresba pouze černou tuší bez kolorování. • Experiment – stupně šedi různým přitlakem na obyčejnou tužkou.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 15 / VÝTVARNÁ REALIZACE 13 Černobílé krajinky – dokreslovánka 1</p> <p>PŘÍLOHA 16 / VÝTVARNÁ REALIZACE 14 Černobílé krajinky – dokreslovánka 2</p> <p>PŘÍLOHA 17 / VÝTVARNÁ REALIZACE 15 Černobílé krajinky – skládanka 1</p> <p>PŘÍLOHA 18 / VÝTVARNÁ REALIZACE 16 Černobílé krajinky – skládanka 2</p>

	<p>Od vzdělávacího projektu „Já jsem muzikant“ k „Černobílým krajinkám“ jsem se dostala skrze piáno. Děti si tvořily vlastní piána nalepováním bílých a černých lesklých pruhů papíru. Hrály i na skutečné piáno, někdy jen na černé klávesnice, jindy jen na bílé, tak jsme se dostali k pojmu „černobílý“ a k černobílým fotografiím.</p>
<p>Hodnocení:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Děti měly tyto činnosti jako možnost v centrech aktivit Ateliér – dokreslování a Manipulační hry – trhání a skládání. • U dokreslování měly děti nejdříve zvolit vhodný materiál, aby kresba byla co nejvíce podobná černobílé fotografii. Rychle přišly na obyčejnou tužku. Některé dokreslování bavilo, některé si do obrázku domyslely detaily typu slunce, mraky apod., některé z dětí činnost nenadchla, protože se jim zdála složitá. I tak jsem ale trvala na její dokončení, jak je v systému Začít spolu obvyklé. • Trhání a opětovné skládání ukázalo nedostatky v jemné motorice hned u několika dětí – neuměly trhat papír. I když jsem dětem zdůrazňovala, ať trhají postupně, jeden chlapec roztrhal obrázek na osm téměř totožných obdélníků, a pak obrázek nemohl nijak složit. Nabídla jsem mu tedy jako pomůcku novou fotokopii krajiny, na kterou si jednotlivé natrhané kusy poskládal. Poté děti přenášely celý obraz na papír a slepovaly opět v jeden celek. • Byla jsem ráda, že jsem kopii udělala více, než bylo třeba do center aktivit, protože několik dětí si chtělo udělat činnosti i během odpoledne a dalšího rána.

2.4.9 Zátíší

Fotografické téma:	Zátíší
Cíle:	Vnímání rozdílu mezi černobílým a barevným obrazem / fotografií, seznámení s pojmem zátíší, vědět k čemu slouží fotografům stativ.
Součást vzděl. projektu:	Já jsem muzikant
Datum realizace:	Březen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Ukázky obrázků fotografií zátíší Josefa Sudka Jablko, Poupě bílé růže. • Instalace zátíší. • Fotografování zátíší v improvizovaném fotoateliéru.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Fotografie J. Sudka, velkoformátový bílý papír – k přípravě fotoateliéru, stativ, fotoaparát, různé předměty vhodné k tvorbě zátíší.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Hledání dalších černobílých obrazů v knihách o výtvarném umění.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 19 / VÝTVARNÁ REALIZACE 17 Zátíší s květinou (barevné)</p> <p>PŘÍLOHA 20 / VÝTVARNÁ REALIZACE 18 Zátíší s květinou (černobílé)</p> <p>PŘÍLOHA 21 / VÝTVARNÁ REALIZACE 19 Zátíší s květináči (barevné)</p> <p>PŘÍLOHA 22 / VÝTVARNÁ REALIZACE 20 Zátíší s květináči (černobílé)</p> <p>PŘÍLOHA 23 J. SUDEK – Poupě bílé růže 1951</p> <p>PŘÍLOHA 24 J. SUDEK – Jablko</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Děti byly nadšené ze stativu, pro většinu z nich to byla věc, kterou viděly prvně v životě. Poměrně rychle uhodly k čemu slouží.

	• Poté jsem děti seznámila se dvěma fotografiemi Josefa Sudka. Mohla jsem jich přinést více. • Prvotní instalace věcí se ale poněkud vymkla a děti do improvizovaného fotoateliéru nanosily neuvěřitelné množství různých hraček a věcí. Teprve, když jsme se znovu podívali na fotografie Josefa Sudka, začaly děti přinášet věci postupně. • Stativ jsme pak měli několik dní ve třídě a děti s ním fotily různá zátiší. • V průběhu týdne jsem přinesla několik vytisknutých fotografií dětí – některé byly barevné, jiné černobílé. Povídali jsme si s dětmi, jaké by to bylo asi na světě, kdyby nebyly barvy – „smutné, černobílé“.

2.4.10 Stínohraní

Fotografické téma:	Stínohraní
Cíle:	Uvědomění si podmínek, za kterých může vzniknout stín (odraz vlastního těla, věci), důležitost světla v našem životě.
Součást vzděl. projektu:	Zima už nám odchází, jaro sluncem zazáří.
Datum realizace:	Březen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Vytváření stínů pomocí baterií, vytváření světelných odrazů (tzv. prasátek) se zrcátka a jinými lesklými předměty. • Demonstrační fotografie z dílny Marty Půtové. • Fotografování vlastního stínu.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Svítilny, zrcátka, aluminiová fólie, dětské fotoaparáty.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Obkreslování vlastního těla na velkoformátový papír, obkládávání těla plastovými víčky, přírodními materiály. • „Kopírování stínů“ – napodobování postoje, ve kterém je zachycen stín na fotografii.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 25 / VÝTVARNÁ REALIZACE 21 Stínohraní venku</p> <p>PŘÍLOHA 26 / VÝTVARNÁ REALIZACE 22 Stínohraní – portéty</p> <p>PŘÍLOHA 27 / VÝTVARNÁ REALIZACE 23 Stínohraní s pistolí</p> <p>Na stínohraní později naváže technikou zvanou lightpainting.</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Pro děti byla tato aktivita jako neobvyklá hra, u které se hodně nasmály. Bylo velice těžké děti přesvědčit o škodlivosti vrhání světelných odrazů jiným dětem do očí. Ale pak jsme vymysleli „prasátkovou honěnou“, hru, ve které se světelný odraz jednoho dítěte snažilo chytit odraz dítěte druhého.

- Děti pozorovaly své stíny, ty mladší ho chtěly „chytit“, starší ho zachytily fotoaparátem.
- K nápodobě vyfotografovaných stínů jsem využila obyčejnou tiskárnu. Některé děti tato činnost bavila, pro některé byla dost náročná, obzvlášť protože se děti navzájem kontrolovaly a upřímně si říkaly „Ne ne tak to není, ty stojíš blbě!“
- Vytisknuté obrázky děti vyvěsily na nástěnce.

Obr. 8 Stínohraní

2.4.11 Barvy jara

Fotografické téma:	Barvy jara
Cíle:	Uvědomování si přírodních změn, ročního koloběhu. Vnímání rozmanitosti barev v přírodě a umět je pojmenovat.
Součást vzděl. projektu:	Barvy jara
Datum realizace:	Duben
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> Fotografování jarních barev – zlatého deště, zelené trávy, zelených pupenů stromů, hnědé země.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> Dětské fotoaparáty, vhodné oblečení do jarní přírody.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> Pojmenovávání barev při pobytu venku. Zelený (žlutý/modrý/červený...) jako... Poslech skladby Duben od P.I. Čajkovského.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 28 / VÝTVARNÁ REALIZACE 24 Barvy jara – modrá</p> <p>PŘÍLOHA 29 / VÝTVARNÁ REALIZACE 25 Barvy jara – zelená</p> <p>PŘÍLOHA 30 / VÝTVARNÁ REALIZACE 26 Barvy jara – žlutá</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> V tomto projektu bylo fotografování spíše doplňkovou aktivitou, přitom by se mohlo stát aktivitou hlavní. Fotografií vzniklo mnoho, ale většinou během hraní při pobytu venku. Děti běhaly a u toho fotily. Mnoho fotografií, které vznikly v tomto týdnu, jsme pak využili v týdnu následujícím ke skládání „jarní fotografické mozaiky“.

2.4.12 Jarní mozaika

Fotografické téma:	Jarní mozaika
Cíle:	Seznámení s pojmem mozaika, umět vnímat a třídit obrazy na fotografiích. Ekologické chování – umět recyklovat již nepotřebné věci. Vědět, co je to galerie, jak se v ní chováme a co všechno v ní můžeme vidět.
Součást vzděl. projektu:	Barvy jara
Datum realizace:	Duben
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Skládání fotografické mozaiky – skládání fotografií s jarní tematikou pořízených dětmi, tak aby jejich uspořádání korespondovalo se skutečným uspořádáním (tráva nejnižší, stromy nad zemí, nebe vysoko).
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Dětské fotoaparáty, vyvolané fotografie, velký arch papíru, lepidla.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Návštěva Národní galerie – Veletržní palác, program pro předškolní děti „Poprvé v galerii“. • Hledání jarních obrázků v dětských knihách a vytváření „galerie“ obrázků. • Skládání mozaiek z různých materiálů.
Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 31 / VÝTVARNÁ REALIZACE 27 Jarní mozaika ze zbytků obrázků</p> <p>PŘÍLOHA 32 / VÝTVARNÁ REALIZACE 28 Jarní fotografická mozaika</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Návštěvou Veletržního paláce jsme odstartovali ve třídě Žabek projekt „Žáby – dubečská třída kultury“. Výtvarné, hudební a dramatické umění bude celý měsíc prolínat všemi činnostmi. Už samotná návštěva galerie byla pro děti nevšedním zážitkem (pro učitelky zážitkem lehce

	<p>stresujícím).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mozaiky – děti si pod pojem „mozaika“ vybavili pouze typické dřevené hříbečky, které jsou v mateřských školách už od mého dětství. Proto když jsme začali tvořit mozaiky z dalších materiálů, vznikla u některých dětí (především děvčat) několikadenní mozaiková „mánie“. • Nejdříve děti dělaly recyklovanou mozaiku z obrázků bez majitele (nepodepsaných). Nastříhali jsme obrázky malované vodovými barvami na malé čtverec a obdélníky a ty pak skládali vedle sebe a lepili na velký papír. • Další den jsem přinesla fotografie s jarní tematikou a děti skládaly do mozaiky je. Měly ovšem pravidlo, že fotografie zobrazující zem musí být umístěny na papíře v dolní části, stromy a keře měly děti nalepit uprostřed a úplně nejvýš měly být fotografie s nebem. Činnost probíhala v rámci centra aktivit Ateliér, pracovaly na ní čtyři děti a celkový výsledek byl velice vydařený.
--	--

Obr. 9 Barvy jara

2.4.13 Já a ty

Fotografické téma:	Já a ty
Cíle:	Seznámit děti s portrétem (nejen fotografickým), autoportrétem. Vědět, co to znamená zobrazení „z profilu“. Vnímání jedinečnosti každé lidské bytosti.
Součást vzděl. projektu:	Oči, uši, pusa, nos
Datum realizace:	Duben
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení knih o výtvarném umění, určování, které dílo je a které není portrétem; prohlížení knihy V. B. A. Braného František Drtikol s portréty Františka Drtikola. • Fotografování portrétů dětí, zaměstnanců mateřské školy. • Volné fotografování během pobytu venku.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Knihy José Pijoana – Výtvarné umění; kniha V. B. A. Braného František Drtikol (Braný, 1988). • Stativ, fotoaparát, židle.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • „Co si dnes obléknu?“ výběr kombinace oblečení z nabídkového katalogu, dokreslení částí postavy, hlavy a obličeje. • Kresba postavy tužkou – do diagnostických portfolií dětí. • Poznávání dětí hmatem se zavázanýma očima. • Modelování lidské (i zvířecí) postavy.

Poznámky:	<p>PŘÍLOHA 33 / VÝTVARNÁ REALIZACE 29 Portrét – uražený zub</p> <p>PŘÍLOHA 34 / VÝTVARNÁ REALIZACE 30 Portrét – Hello Kitty</p> <p>PŘÍLOHA 35 / VÝTVARNÁ REALIZACE 31 Portrét – Hello Kitty čepice</p> <p>PŘÍLOHA 36 / VÝTVARNÁ REALIZACE 32 Portrét – Kids department</p>
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • S dětmi, které si vybraly jako vzdělávací činnost dne fotografování portrétu, jsem připravila improvizovaný ateliér. Postavili jsme židli na dobře osvětlené místo, před jemně žlutou zeď. Nedaleko od židle jsme dali stativ s fotoaparátem. Děti se pak střídali v rolích fotografa / fotografky a modela / modelky. • Děti fotografovaly zepředu a z profilu ostatní děti, ale i personál – uklízečku, kuchařku a hospodářku. Jako inspirace sloužily fotografické portréty Františka Drtikola. • Další den jsem se chystala donést vytisknuté fotografie. Stalo by se tak, kdyby se ten den neztratila SD karta, na které byly fotografie uložené. • Děti tedy činnost bavila, ovšem chyběla jim zpětná vazba, vyhodnocení. Zvažovala jsem, zda činnost opakovat nebo ne. Nakonec jsem se rozhodla zůstat pouze u volnější činnosti – fotografování portrétu při pobytu venku. • Před vyvoláním jsem záměrně některé fotografie převedla do černobílé podoby, aby se co nejvíce podobaly fotografiím Františka Drtikola.

2.4.14 Oči, uši, pusa, nos

Fotografické téma:	Oči, uši, pusa, nos
Cíle:	Vnímání všemi smysly. Díky fotografii si umět představit, jak mohou vidět slabozrací.
Součást vzděl. projektu:	Oči, uši, pusa, nos
Datum realizace:	Duben
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Prohlížení záměrně rozmazaných fotografií a rozpoznávání objektů, poté přiřazování k fotografiím s ostrým objektem v jiné poloze; vytváření párů a lepení na velký kus papíru.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Dvojice barevných fotografií různých věcí – jedna rozostřená, druhá ostrá; věci v různé poloze. • Velký papír, lepidlo.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Stavění kostek se zavázanýma očima. • Poznávání hudebních nástrojů pouze sluchem. • Ochutnávání slaného, sladkého, kyselého a hořkého. • Přičichávání k různým druhům koření a hledání shodně vonících párů. • Akce v MŠ – Vyšetření zraku dětí, divadelní představení Sůl nad zlato
Poznámky:	PŘÍLOHA 37/ VÝTVARNÁ REALIZACE 33 Očima slabozrakých
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Tento týden se zabýval více smysly než lidským tělem. Řekla bych, že byl hodně prožitkový. Zvláště dramatické bylo vyšetření zraku dětí, kdy přijela oční lékařka zjistit, zda některé z dětí mají oční vady. Některé děti se bály a tak musely překonat samy sebe. • Fotografický úkol skupinu dětí zajímal. Hádání je bavilo a ještě snad více přiřazování a zjišťování, co skutečně bylo

	<p>na fotografii zobrazeno. Až na některé objekty, děti většinu uhodly. Problém jim dělaly snad jen mušle.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Během lepení párů fotografií se děti nemohly domluvit, kolik jich kdo bude lepit a vznikly nějaké spory o obrázky. Další den jsem proto přinesla ty samé fotografie vytisknuté černobíle v klasické tiskárně a ty měly téměř stejný úspěch. Činnost jsem dětem předložila během ranních her, a proto se mohly zapojit i ty děti, které byly předchozí den v jiných centrech aktivit.
--	---

2.4.15 Pro maminku

Fotografické téma:	Pro maminku
Cíle:	Vědět, jak se tvoří animovaný film a co to animovaný film vlastně je.
Součást vzděl. projektu:	Mamince k svátku
Datum realizace:	Květen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Příprava animovaného filmu – kresba maminky a jejího dítěte tuší, kolorování vodovými barvami. • Instalace pozadí, fotoaparátu, vystřižených postav. • Vysvětlení, jak animovaný film vlastně vzniká a vytváření malých pohybů končetinami a postavami podle přesných instrukcí. Zaznamenávání fotoaparátem. • Překopírování fotografií do pc a vytvoření filmu z fotografií.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Kresba – čtvrtky, tuš, špejle, vodové barvy, štětce. • Pozadí, izolepa, stativ, fotoaparát. • PC, program na tvorbu filmů (např. Windows movie maker).
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Dárky pro maminky ke Dni matek. • Přiřazování zvířat a jejich mláďat a jejich pojmenování.
Poznámky:	VÝTVARNÁ REALIZACE 10 Animovaný film „Pro maminku“
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Jeden krátký animovaný film jsme už dělali, tam jsme ale použily hračku. Nyní děti vytvořily i postavy a další prvky filmu. • Děti posouvaly písmeny a postavami a já jsem fotografovala jednotlivé obrazy. Zpočátku to nebylo jednoduché, na fotografiích zůstávaly zachycené dětské ruce. Také měl jeden chlapec problém pochopit, že se figurky či písmena musí pohnout opravdu jen o maličký

	<p>kousek.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Během pobytu venku jsem z fotografií vytvořila krátký film, který jsme si s dětmi po obědě pustili. Děti byly nadšené, nechápaly, jak je možné, že se postavičky hýbou. • Krátký film jsem pak odeslala rodičům emailem. Byl to jeden z „dárků“ pro maminky ke Dni matek. Čekala jsem nějaké pozitivní ohlasy, ale kromě jedné maminky, nikdo nereagoval. Tak jsem se spokojila s radostí, které z činnosti měly alespoň děti.
--	---

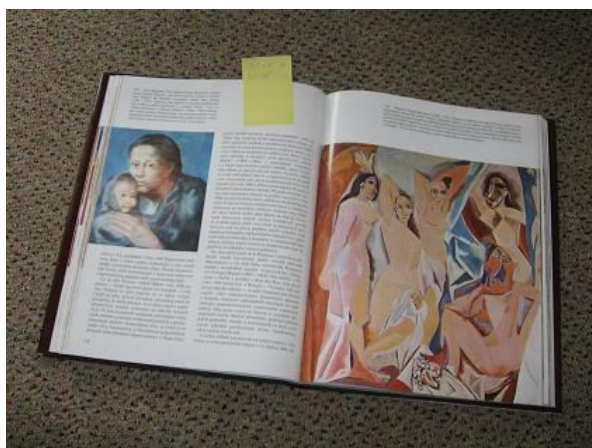

Obr. 10 Tvorba animovaného filmu

2.4.16 Rodina v obrazech

Fotografické téma:	Rodina v obrazech
Cíle:	Vnímání a popis obrazu Mateřství od Pabla Picassa. Pokus o vcítění se do druhého. Převedení obrazu malovaného do obrazu fotografického.
Součást vzděl. projektu:	Rodina v obrazech
Datum realizace:	Květen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • „Oživení“ obrazu Pabla Picassa Mateřství (Pijoan, 2000) – výběr vhodných rekvizit, postavy, která by zosobňovala matku (shodná barva vlasů, účesu apod.). Instalace prostředí a na závěr fotografování.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Obraz, fotoaparát, stativ, barevné látky, kolíčky, panenka.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • Zrození dítěte – četba z encyklopedií. • Těhotná maminka – kresba postavy, v jejímž břicho je schované miminko. • Skládání písmen do slova „maminka“.
Poznámky:	PŘÍLOHA 38 P. PICASSO – Mateřství PŘÍLOHA 39 / VÝTVARNÁ REALIZACE 34 Rodina v obrazech podle obrazu P. Picassa
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • Děti obraz Pabla Picassa zpočátku příliš nezaujal, říkali o matce dítěte, že je to otec nebo babička, teprve později jsme se dopracovali k tomu, že by to mohla být smutná maminka. Nejčastěji prý bývá maminka smutná, když jí děti zlobí. • Když jsem dětem řekla, že se obraz pokusíme oživit, nechápaly, co po nich chci. Tak jsem začala já: „Potřebujeme někoho, kdo by byl maminka. Jaké má maminka vlasy? Ano, hnědé! Tak to musí být někdo

	<p>s hnědými vlasy. Co dále potřebujeme? (...)“ A děti už věděly, co mají dělat. Rozdělily si role i úkoly.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poté jsme hledali vhodné místo, kam bychom mohli nainstalovat modré pozadí. Asi nejsložitější pro děti bylo umístit modelku do vhodné polohy. U toho se děti téměř pohádaly. „Nééé máš tam blbou ruku!“ A děvče představující matku se snažilo a ostatní na ni křičely. Musela jsem zasáhnout a celou situaci trochu zklidnit. • Po vyvolání fotografií jsme udělali výstavku fotek spolu s knihou, ve které byl obrázek Mateřství.
--	--

Obr. 11 José Pijoan – Dějiny umění / 9

2.4.17 Light painting

Fotografické téma:	Light painting – malba světlem
Cíle:	Seznámení se s neobvyklou technikou - light paintingem. Vnímání světla a tmy, překonání sám sebe vstupem do naprosté temnoty.
Součást vzděl. projektu:	Slunce, voda, vzduch
Datum realizace:	Červen
Nabízené činnosti:	<ul style="list-style-type: none"> • Ukázka fotografií light paintingu Martiny Půtové. • Malba světlem – zachycení pohybu světla fotoaparátem. • Malba temperovými barvami – pokus o zachycení tvaru zachyceného světla na fotografii. • Přiřazování obrazů k fotografiím.
Pomůcky:	<ul style="list-style-type: none"> • Baterky – svítilny různých barev (např. cyklistické světlo), fotoaparát, stativ, temná komora. • Vyvolané fotografie, černé papíry, temperové barvy, štětce.
Další činnosti a aktivity:	<ul style="list-style-type: none"> • „Tanec světlušek“ – pohyb na hudbu s baterkami.
Poznámky:	PŘÍLOHA 40 / VÝTVARNÁ REALIZACE 35 Malba světlem PŘÍLOHA 41 / VÝTVARNÁ REALIZACE 36 Malba štětcem
Hodnocení:	<ul style="list-style-type: none"> • K tomuto tématu mě inspiroval název knihy L. Součka „Jak se světlo naučilo kreslit“. Zeptala jsem se dětí, jestli si myslí, že by světlo dokázalo malovat? Vymýšlely pak různé způsoby, jak to provést. • Malovali jsme baterkami na zeď, ale i když byly všechny žaluzie v místnosti stažené, stejně tam bylo mnoho světla a činnost nebyla příliš efektní. • Po domluvě s kolegyněmi, které mají v mateřské škole vlastní děti, jsem pak vyzkoušela „pravý light painting“ ve

	<p>skladu ložního prádla. Ostatní rodiče jsem o této činnosti raději ani neinformovala, aby nevznikly pomluvy typu „ta učitelka se zavírá s dětmi do skladu“.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hned další den jsem přinesla vyvolané fotografie a děti měly za úkol namalovat to, co včera namalovalo světlo. Musely vybrat vhodnou barvu papíru a temperových barev a pak se pokusily zachytit tvar. Nebylo to pro ně jednoduché, bylo vidět, že zpočátku si vybírají jednodušší tvary a teprve později ty složitější. • Když malby uschly, ostatní děti přiřazovaly malbu k fotografiím. • Baterky (svítilny) měly děti k dispozici do té doby, než v nich došly baterie. Ten týden si musely svítit na vše – na cestu na toaletu, na knihu, když si jí prohlížely, na oblečení v šatně apod.
--	--

Obr. 12 M. Půtová – Konec praktické části

2.5 Zhodnocení vzdělávacího projektu

Jako cíl praktické části diplomové práce jsem si zvolila vytvoření několikaměsíčního projektu, který by děti vedl k poznávání a využívání moderních technologií, především pak fototechniky a fotografického obrazu.

Má původní vize tohoto projektu byla velkolepá. Chtěla jsem, aby si děti vedly svůj fotografický deník, aby byla práce s fotografií pravidelně každý týden zařazována do vzdělávacích činností a také jsem si přála, aby se aktivně zapojovala do fotografování má kolegyně.

Hned na podzim 2011 jsem si uvědomila, že mé vize jsou v běžném provozu mateřské školy nerealizovatelné. Pořídila jsem fotoaparáty a s dětmi začala fotografovat během volné hry a v průběhu pobytu venku. Zpočátku jsem jen sledovala, jak děti tuto činnost přijmou a budovala jsem u nich pozitivní vztah k fotoaparátu. Na první pohled bylo zřejmé, které z dětí bylo zvyklé fotografovat z domova a které ne. Od října 2011 jsem začala nepravidelně zařazovat práci s fotoaparátem a fototechnikou jako možnou vzdělávací činnost v rámci centra aktivity Ateliér (centra aktivit využívá program Začít spolu). Tuto činnost si většinou vybíraly právě ty děti, které rády fotografovaly venku.

Během několika týdnů děti samy vyžadovaly, aby se fotoaparáty braly s sebou na pobyt venku. V průběhu několika měsíců se začaly dožadovat fotoaparátu i děti, které dříve mou nabídku fotografování nechtěly přijmout. Někdy děti fotografovaly, na čem jsme se domluvili a někdy fotily, co ony samy chtěly. To jsem pak byla překvapená záběry, které se na fotografiích objevily (šneci a žížaly v dětských dlaních, chlapec při vykonávání „malé potřeby“ apod.).

Teprve od jara 2012 se mi dařilo zařazovat fotografování, jako vzdělávací aktivitu, pravidelně každý týden. Děti v tu dobu braly fotoaparáty už jako běžnou součást vybavení třídy, věděly, kam přesně patří a jak s nimi zacházet. Většina fotografických činností byla přiměřená věku dětí, dětem přinášela nové poznatky a zážitky. Činnosti vzbuzovaly u dětí ještě větší zájem o fotografování ve volných činnostech.

Překvapující pro mě byl přístup mé kolegyně ale i většiny učitelek v mateřské škole. Především starší spolupracovnice, které nemají pozitivní vztah k moderním technologiím, měly velké obavy, aby děti fotoaparáty nepoškodily. Vysvětlila jsem jim pak na pedagogické poradě svůj projekt a nabídla jim možnost půjčení fotoaparátů a vyzkoušení si fotografické činnosti. Této nabídky ale žádná z učitelek nevyužila. Děti tedy fotografovaly pouze v mé přítomnosti. Snažila jsem se zjistit důvody negativního postoje učitelek k fotografování a moderním technologiím. Zde jsou názory některých z nich: „Zbytečná práce navíc.“, „Nebojíš se, že to rozbijou?“, „Ve školkách na to nejsou peníze a dostatečné vybavení.“ To je názor, se kterým bych do určité míry souhlasila, ale stačí trocha nadšení a kreativity a najednou lze fotografovat s dětmi i bez výborného vybavení a velkých finančních nákladů.

To je zjištění, které přinesl můj několikaměsíční projekt. Děti fotografování baví, přináší jim radost, možnost poznávat moderní technologie. Také se díky fotografii setkávají s jinou formou obrazu a tvorby, než na kterou jsou z mateřské školy běžně zvyklé. Tato technika není rozhodně dražší než ostatní výtvarné techniky. Pořizovací cena jednoho malého digitálního fotoaparátu z bazaru je srovnatelná se dvěma tubami temperové barvy.

Ptám se, proč tedy fotografování nepatří mezi běžné činnosti v mateřských školách, když pro děti má tato činnost prokazatelný přínos? Už jsem se výše zmínila, že je to především kvůli přístupu pedagogického personálu. Je třeba zařadit mediální výchovu do programů středních pedagogických škol a pedagogických fakult. Také je třeba osvěta pro učitelky například v podobě fotografických workshopů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Nevím, kolika učitelkám se dostane tato diplomová práce do rukou, proto se chystám zpracovat stručnější verzi projektu v praktické části a nabídnout ji metodickému portálu www.rvp.cz. Také v současné době jedním o možnosti uspořádání výstavy dětských fotografických prací v rámci projektu Smart Gallery, jejíž zástupci organizují vystavování tvorby amatérských fotografů.

Doufám, že těmito činnostmi alespoň trochu přispějí k rozšíření fotografování v mateřských školách.

Zajímavosti na závěr:

Děti během volného fotografování nejčastěji fotily své nohy na zemi (přesně 107 fotografií), pak své kamarády a hračky.

Následující fotografie jasně ukazují, jak děti vidí svou učitelku (mě).

Obr. 13 a 14 Učitelka očima dětí

ZÁVĚR

Cílem této diplomové práce bylo potvrzení či vyvrácení kompetence dětí v mateřské škole pracovat s fotografickým obrazem, digitálním fotoaparátem a moderními technologiemi.

Teoretická část diplomové práce byla vytvořena na základě studia odborné literatury a dalších informačních zdrojů zabývajících se problematikou fotografického obrazu, historie fotografie, fototechniky, ale také oblastí vzdělávání v programu Začít spolu se zaměřením na výtvarnou výchovu. Teoretická část by měla posloužit učitelkám mateřských škol především jako stručný přehled a seznámení s problematikou fotografie.

Cílem praktické části práce bylo vytvoření a realizace dlouhodobého vzdělávacího projektu pro mateřskou školu, který byl zaměřen na využití moderních technologií, především na práci s digitálním fotoaparátem a s fotografickým obrazem. Projekt byl realizován v Mateřské škole Dubeč ve třídě Žabky ve školním roce 2011/2012. Vzdělávací přínos, a s ním i potvrzení hypotézy o kompetenci dětí pracovat s moderními technologiemi, byl zjišťován na základě dlouhodobého pozorování reakcí dětí a rozhovorů s nimi. Potvrdilo se mi, že fotografování děti vnímají jako plnohodnotnou výtvarnou techniku, díky které se mohou tvořivě vyjádřit podobně jako pomocí kresby či malby. Navíc díky tomuto projektu děti získaly nové nezapomenutelné zážitky a zkušenosti.

Přála bych si, aby bylo více učitelek v mateřských školách, které budou moderní technologie ve vzdělávání dětí využívat. Aby se fotografování časem stalo

jednou z mnoha výtvarných technik a to nejen v mateřské škole v Dubči ve třídě,
ve které učím děti já.

PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

ANG, T. *Průvodce digitálního fotografa*. Praha : Euromedia Group, k. s. – Knižní klub, 2003.

BRANÝ, V. B. A. *František Drtikol*. Praha : Odeon, 1988.

CÍSAŘ, K. *Co je to fotografie?* Praha : Herrmann a synové, 2004.

FEEMAN, J. *Fotografie v praxi*. Praha : Rebo Production, 1998. ISBN 80-7234-002-6.

GARDOŠOVÁ, J., DUJKOVÁ, L. a kol. *Vzdělávací program Začít spolu – metodický průvodce pro předškolní vzdělávání*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-815-5.

HAZUKOVÁ, H. *Výtvarná výchova*. Informatorium 3-8, 1995/1996, roč. 3, č. 5, s.12-13.

HAZUKOVÁ, H. *Výtvarná výchova*. Informatorium 3-8, 1997, roč. 5, č. 4, s. 12-13.

HAZUKOVÁ, H. *Výtvarná výchova*. Informatorium 3-8, 1997, roč. 5, č. 5, s. 16-17.

HAZUKOVÁ, H. *Výtvarná výchova*. Informatorium 3-8, 1997, roč. 5, č. 2, s. 18-19.

KLEIN, J. *Fotografie*. Most, 2008. ISBN 97880-254-2219-9.

KODEJŠKA, M., POPOVIČ, M. *Příručka klavírních doprovodů a dirigování písní v mateřské a základní škole*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-099-5.

MARTIN, B. a kol. *Digitální fotografie – přehledný průvodce*. Praha, Euromedia Group, k. s. – Knižní klub v edici Universum, 2009. ISBN 978-80-242-2527-2.

MYŠKA, M. *333 tipů a triků pro digitální fotografie*. Brno : Computer Press, a.s., 2009. ISBN 978-80-251-2210-5.

PIJOAN, J. *Dějiny umění / 9*. Praha : Euromedia Group – Knižní klub a Balios, 2000. ISBN 80-242-0217-4.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha : Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

RUHRBERG, K. a kol. *UMĚNÍ 20. století*. Praha : Nakladatelství Slovart, 2011. ISBN 978-80-7391-572-8.

SLAVÍKOVÁ, v., SLAVÍK, J., HAZUKOVÁ, H. *Výtvarné čarování (artefiletika pro předškoláky a mladší školáky)*. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-016-1.

SOUČEK, L. *Jak se světlo naučilo kreslit*. Praha : Státní nakladatelství dětské knihy, 1963.

STIBOR, M. *Fotografie pro lidové školy umění*. Praha : SPN, 1989. 3. vydání.

ŠMÍD, J. *Fotografie a dnešní výtvarná výchova*. *Výtvarná výchova*, 2004, roč. 44, č. 2, s. 2-4.

ŠMÍD, J. *Fotografie a dnešní výtvarná výchova*. *Výtvarná výchova*, 2007, roč. 47, č. 3-4, s. 22-26.

ŠMÍD, J. *Fotografie a dnešní výtvarná výchova*. *Výtvarná výchova*, 2008, roč. 48, č. 1, s. 15-19.

WITTLICH, F. *Fotografie – přímý svědek?* Praha : Nakladatelství Lidové noviny, a Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2011. ISBN 978-80-7422-157-6.

PŘEHLED INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

ABZ.cz: *Slovník cizích slov* [online] [cit. 2012-08-22]. Dostupné na:

http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=fotografie

Ateliér Josefa Sudka – Sběrka fotografií PPF [online]. [cit. 2012-08-11]. Dostupné

na: <http://www.sudek-atelier.cz/cz/o-nas/sbirka/josef--sudek.html>

BBC HISTORY *William Henry Fox Talbot* [online]. [cit. 2012-07-15]. Dostupné

na: http://www.bbc.co.uk/history/historic_figures/fox_talbot_william_henry.shtml

HÁJEK, A. *První fotka v dějinách vznikala osm hodin, přes sto let se skrývala*

na půdě [online]. 29.10.2010 [cit. 2012-07-15]. Dostupné na:

http://zpravy.idnes.cz/prvni-fotka-v-dejinach-vznikala-osm-hodin-pres-sto-let-se-skrývala-na-pude-1lw-/zahranicni.aspx?c=A100927_184532_zahranicni_aha

STEP BY STEP ČR *Vzdělávací program Začít spolu* [online]. [cit. 2012-07-30].

Dostupné na: <http://www.sbscr.cz/?t=1&c=6>

TOMKOVÁ, A. *Myšlenkové mapy*. Kritické myšlení [online]. [cit. 2012-07-14].

Dostupné na:

http://www.kritickemysleni.cz/klisty.php?co=klisty3_myslenkovemapy

KOPIE ZADÁNÍ DP

SEZNAM FOTOGRAFIÍ V TEXTU DIPLOMOVÉ PRÁCE

Obr. 1 Nicéphore Niépce – Pohled z okna na dvůr

Obr. 2 Promítání pohádky O Červené karkulce

Obr. 3 Stínové divadlo

Obr. 4 Listopadový déšť

Obr. 5 Listopadová zem

Obr. 6 Červený den

Obr. 7 Prezentace indického sárí

Obr. 8 Stínohraní

Obr. 9 Barvy jara

Obr. 10 Tvorba animovaného filmu

Obr. 11 José Pijoan – Dějiny umění / 9

Obr. 12 M. Půtová – Konec praktické části

Obr. 13 a 14 Učitelka očima dětí

SEZNAM PŘÍLOH / VÝTVARNÝCH REALIZACÍ

PŘÍLOHA 1 Příklad rozmístění center aktivit ve třídě mateřské školy podporující program Začít spolu

PŘÍLOHA 2 / VÝTVARNÁ REALIZACE 1 Podzimní hádanky

PŘÍLOHA 3 / VÝTVARNÁ REALIZACE 2 Listí padá

PŘÍLOHA 4 / VÝTVARNÁ REALIZACE 3 Listí padá a kolečko

PŘÍLOHA 5 / VÝTVARNÁ REALIZACE 4 Listí padá z kolotoče

PŘÍLOHA 6 / VÝTVARNÁ REALIZACE 5 Reportáž: Dubeč v červeném kabátě

PŘÍLOHA 7 / VÝTVARNÁ REALIZACE 6 Tanec se šátky 1

PŘÍLOHA 8 / VÝTVARNÁ REALIZACE 7 Tanec se šátky 2

PŘÍLOHA 9 / VÝTVARNÁ REALIZACE 8 Čajové lístky – foto

PŘÍLOHA 10 / VÝTVARNÁ REALIZACE 9 Čajové lístky na mokřém papíře

VÝTVARNÁ REALIZACE 10 Animovaný film „Co vyjezdí auto“, Animovaný film „Pro maminku“

PŘÍLOHA 11 / VÝTVARNÁ REALIZACE 11 Auto maluje 1

PŘÍLOHA 12 / VÝTVARNÁ REALIZACE 12 Auto maluje 2

PŘÍLOHA 13 K. R. H. Sonderborg – Kompozice, 1959 (Ruhrberg a kol., 2011)

PŘÍLOHA 14 P. Bruning – Bez názvu, 1961 (Ruhrberg a kol., 2011)

PŘÍLOHA 15 / VÝTVARNÁ REALIZACE 13 Černobílé krajinky – dokreslovánka
1

PŘÍLOHA 16 / VÝTVARNÁ REALIZACE 14 Černobílé krajinky – dokreslovánka
2

PŘÍLOHA 17 / VÝTVARNÁ REALIZACE 15 Černobílé krajinky – skládanka 1

PŘÍLOHA 18 / VÝTVARNÁ REALIZACE 16 Černobílé krajinky – skládanka 2

PŘÍLOHA 19 / VÝTVARNÁ REALIZACE 17 Zátíší s květinou (barevné)

PŘÍLOHA 20 / VÝTVARNÁ REALIZACE 18 Zátíší s květinou (černobílé)

PŘÍLOHA 21 / VÝTVARNÁ REALIZACE 19 Zátíší s květináči (barevné)

PŘÍLOHA 22 / VÝTVARNÁ REALIZACE 20 Zátíší s květináči (černobílé)

PŘÍLOHA 23 J. SUDEK – Poupě bílé růže 1951 (Ateliér Josefa Sudka, 2012)

PŘÍLOHA 24 J. SUDEK – Jablko (Ateliér Josefa Sudka, 2012)

PŘÍLOHA 25 / VÝTVARNÁ REALIZACE 21 Stínohraní venku

PŘÍLOHA 26 / VÝTVARNÁ REALIZACE 22 Stínohraní – portéty

PŘÍLOHA 27 / VÝTVARNÁ REALIZACE 23 Stínohraní s pistolí

PŘÍLOHA 28 / VÝTVARNÁ REALIZACE 24 Barvy jara – modrá

PŘÍLOHA 29 / VÝTVARNÁ REALIZACE 25 Barvy jara – zelená

PŘÍLOHA 30 / VÝTVARNÁ REALIZACE 26 Barvy jara – žlutá

PŘÍLOHA 31 / VÝTVARNÁ REALIZACE 27 Jarní mozaika ze zbytků obrázků

PŘÍLOHA 32 / VÝTVARNÁ REALIZACE 28 Jarní fotografická mozaika

PŘÍLOHA 33 / VÝTVARNÁ REALIZACE 29 Portrét – uražený zub

PŘÍLOHA 34 / VÝTVARNÁ REALIZACE 30 Portrét – Hello Kitty

PŘÍLOHA 35 / VÝTVARNÁ REALIZACE 31 Portrét – Hello Kitty čepice

PŘÍLOHA 36 / VÝTVARNÁ REALIZACE 32 Portrét – Kids department

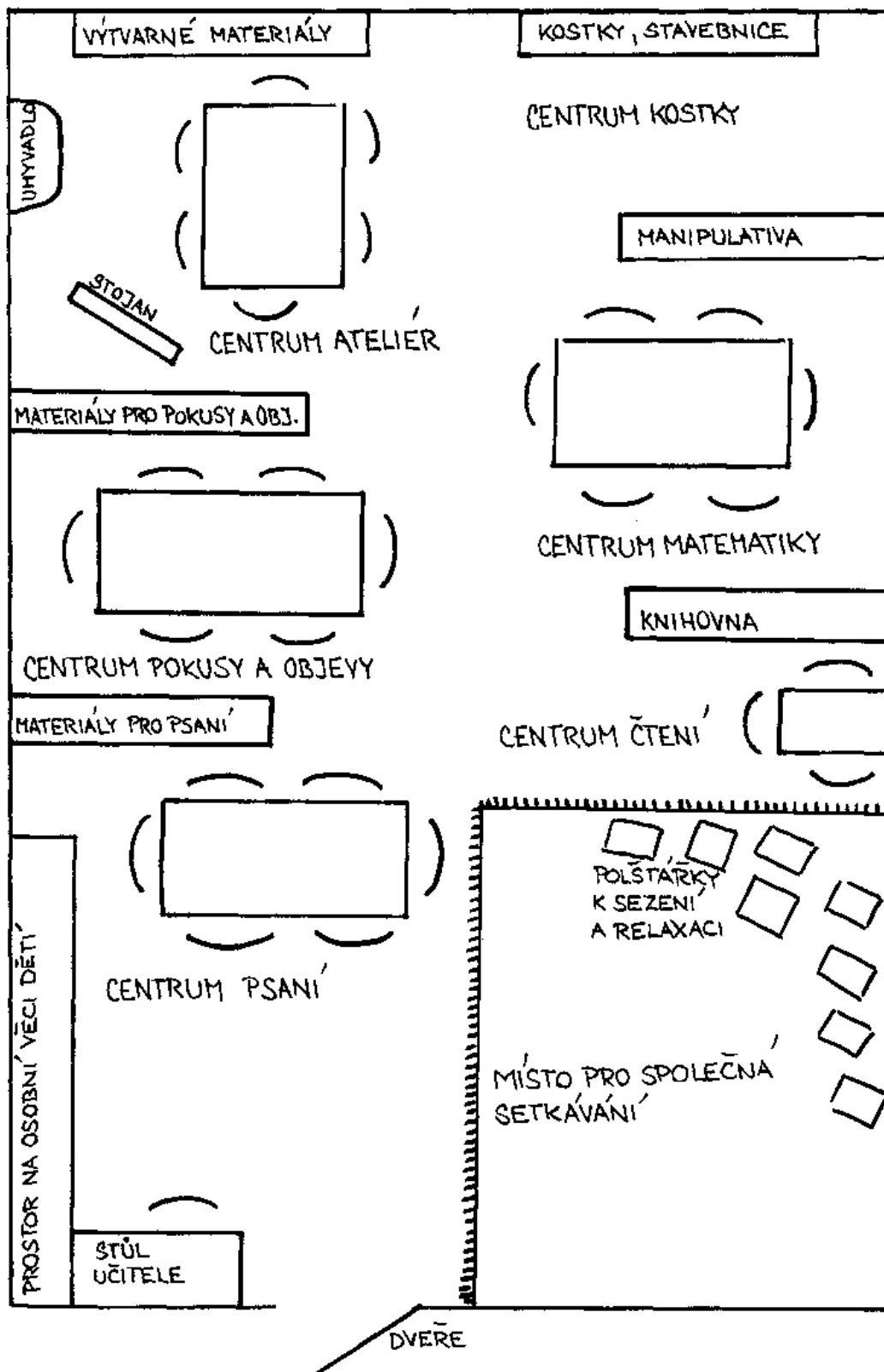
PŘÍLOHA 37 / VÝTVARNÁ REALIZACE 33 Očima slabozrakých

PŘÍLOHA 38 P. PICASSO – Mateřství (Pijoan, 2006)

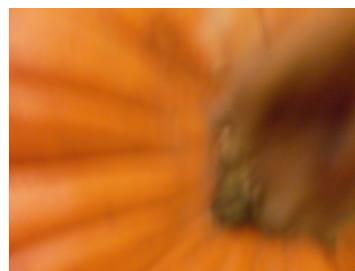
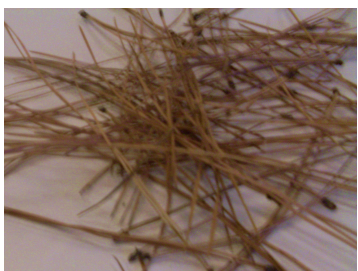
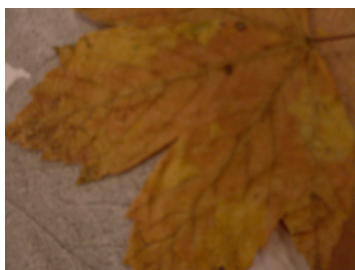
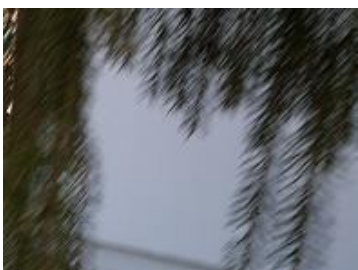
PŘÍLOHA 39 / VÝTVARNÁ REALIZACE 34 Rodina v obrazech podle obrazu P. Picassa

PŘÍLOHA 40 / VÝTVARNÁ REALIZACE 35 Malba světlem

PŘÍLOHA 41 / VÝTVARNÁ REALIZACE 36 Malba štětcem

PŘÍLOHA 1 Příklad rozmístění center aktivit ve třídě mateřské školy podporující program Začít spolu

PŘÍLOHA 3 Listí padá

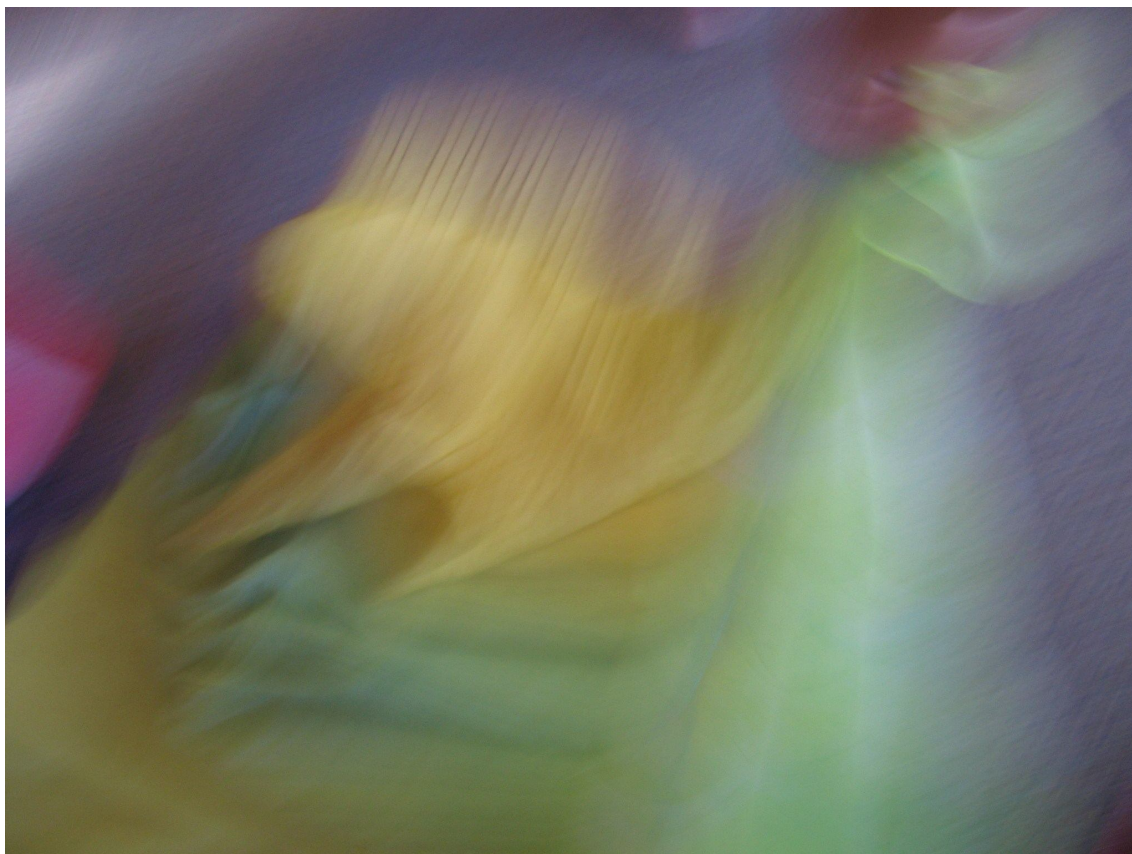
PŘÍLOHA 4 Listí padá a kolečko

PŘÍLOHA 5 Listí padá z kolotoče

PŘÍLOHA 6 Reportáž: Dubeč v červeném kabátě

PŘÍLOHA 7 Tanec se šátky 1

PŘÍLOHA 8 Tanec se šátky 2

PŘÍLOHA 9 Čajové lístky – foto

PŘÍLOHA 10 Čajové lístky na mokřém papíře

PŘÍLOHA 11 Auto maluje 1

PŘÍLOHA 12 Auto maluje 2

PŘÍLOHA 13 K. R. H. Sonderborg –
Kompozice, 1959 (Ruhrberg a kol., 2011)

PŘÍLOHA 14 P. Bruning – Bez názvu,
1961 (Ruhrberg a kol., 2011)

PŘÍLOHA 15 Černobílé krajinky –
dokreslovánka 1

PŘÍLOHA 16 Černobílé krajinky –
dokreslovánka 2

PŘÍLOHA 17 Černobílé krajinky –
skládanka 1

PŘÍLOHA 18 Černobílé krajinky –
skládanka 2

PŘÍLOHA 19 Zátíší s květinou (barevné)

PŘÍLOHA 20 Zátíší s květinou (černobílé)

PŘÍLOHA 21 Zátíší s květináči (barevné)

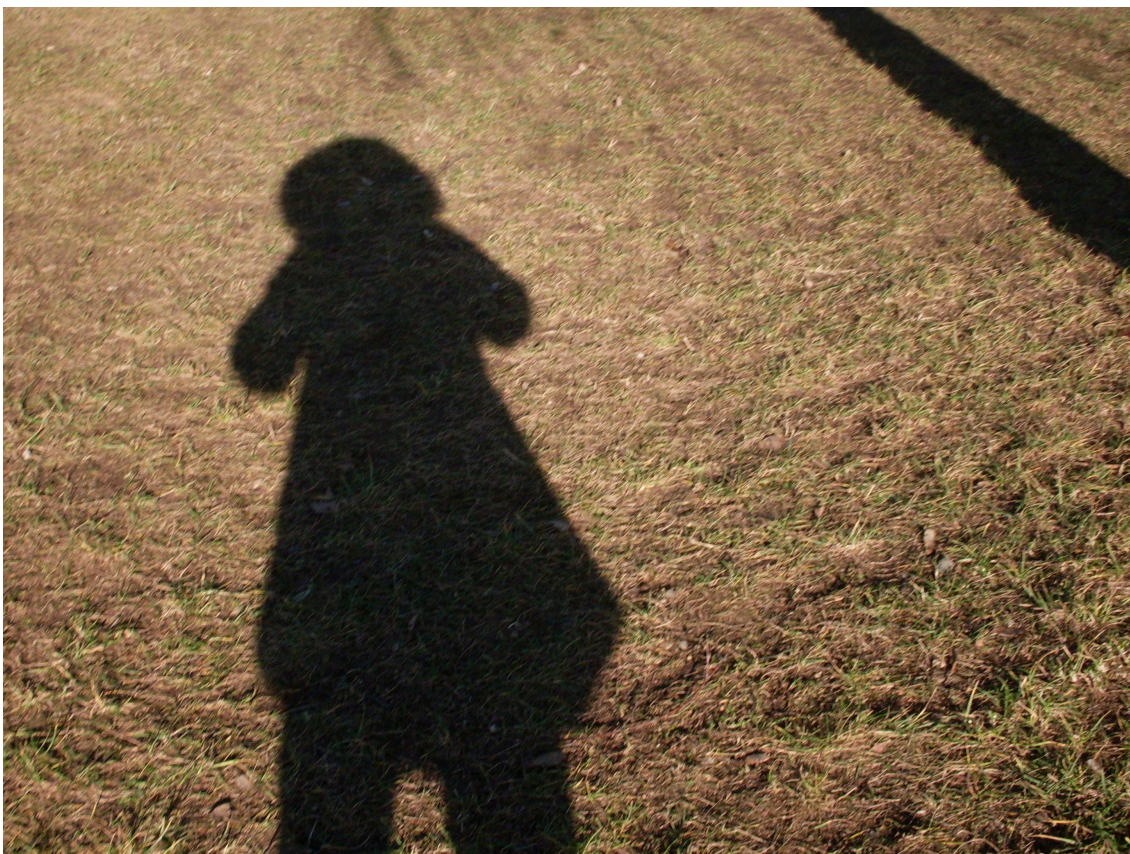
PŘÍLOHA 22 Zátíší s květináči (černobílé)

PŘÍLOHA 23 J. SUDEK – Poupě bílé růže
1951 (Ateliér Josefa Sudka, 2012)

PŘÍLOHA 24 J. SUDEK – Jablko (Ateliér
Josefa Sudka, 2012)

PŘÍLOHA 25 Stínohraní venku

PŘÍLOHA 26 Stínohraní – portéty

PŘÍLOHA 27 Stínohraní s pistolí

PŘÍLOHA 28 Barvy jara – modrá

PŘÍLOHA 29 Barvy jara – zelená

PŘÍLOHA 30 Barvy jara – žlutá

PŘÍLOHA 31 Jarní mozaika ze zbytků obrázků

PŘÍLOHA 32 Jarní fotografická mozaika

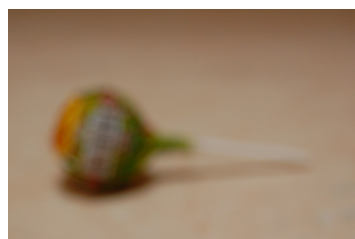
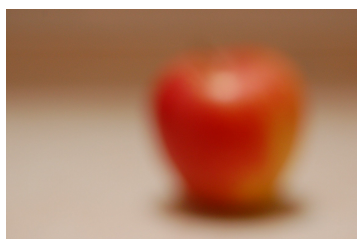
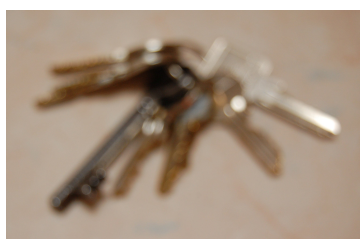
PŘÍLOHA 33 Portrét – uražený zub

PŘÍLOHA 35 Portrét – Hello Kitty čepice

PŘÍLOHA 34 Portrét – Hello Kitty

PŘÍLOHA 36 Portrét – Kids department

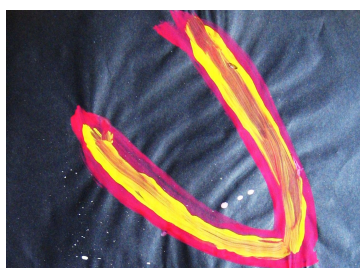
PŘÍLOHA 37 Očima slabozrakých

PŘÍLOHA 38 P. PICASSO – Mateřství
(Pijoan, 2006)

PŘÍLOHA 39 Rodina v obrazech podle
obrazu P. Picassa

PŘÍLOHA 40 Malba světlem

PŘÍLOHA 41 Malba štětcem